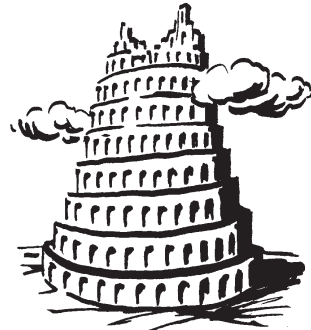

LITERÁRNÍ A VÝTVARNÁ PŘÍLOHA

7/XX

Můžš, Juliano, říct něco o svých rodičích?

Moje matka se narodila v roce 1909 přímo ve staré Říši jako v pořadí čtvrté dítě Josefa Florianana.

Kolik měla sourozenců?

Jedenáct.

A otec, Josef Stritzko?

Ten se narodil v roce 1908 v Jaroměřích nad Rokytinou v takový maloměstský, obchodnický rodině. V Jaroměřích na náměstí měli obchod, ten dům tam pořád stojí a je tam i nějaký obchod. Dědeček Stritzko brzo zemřel, ještě mu nebylo padesát let, a otec s babičkou se pak přestěhovali do Moravských Budějovic, kde měli nějakou sodovkárnu, kterou vedla babička – byla to taková velmi zdatná osoba. Otec napřed studoval učitelský ústav, k tomu ho nějak dohnali, on to ale nikdy nechtěl dělat, a pak šel na UMRPUM, kde studoval u profesora Bendy. Dělal něco pro Florianovo *Dobré dílo*, viděl tady mou matku, která byla trochu číslo, byla taková výrazná – různí významní hosté, kteří jezdili k Florianovi, o ni usilovali, ale starý Florian je všechny zaháněl.

Děti nepouštěl do školy a držel je zkrátka.

On ani nechtěl, aby se ženily a vdávaly. To bylo ujetý.

Ty jsi starýho Florianana už nezažila.

Ne, zemřel ve 42. roce a já se narodila o rok později. Dědeček tedy nesl, že by se maminka s někým scházela, takže se deset let scházeli s otcem tajně. Máma předstírala, že s jednou holkou ze sousedství chodí pást husy, a ta holka ji dělala stráž. Scházeli se v takovém údolí s lesíkem za Říší, kde na ni táta čekal, a když bylo nějaké nebezpečí, tak je ta kamarádka varovala – takhle šileně to fungovalo.

Kdy na to Florian přišel?

Otec to chtěl celé dát do pořádku, mámu si vzít, tak ho jednou navštívil, on ho vykázal, a když táta nechtěl jít, tak na něj zavola četníky.

Jak to dopadlo?

Dopadlo to tak, že pak měli svatbu v Praze. Maminka se jako jako jediná z dětí vzbouřila, došlo ke konfliktu s otcem, on jí pořád něco vyčítal a ona měla takové vnuknutí, že mu řekla: Ty mě soudit nebudeš! Tím ho ovšem vyvedla z míry, na nic se nezmohl a do Prahy ji pak pustil.

Kolik jí bylo?

Osmadvacet.

To byl dobrý magor.

No hroznej. V roce 1938 měli svatbu na Břevnově, u svatě Markěty, kde je sezdal Opasek, kterého zrovna předtím jmenovali opatem. Přijeli tam dva maminčini bratři Michal a Jan.

Florian svatbu bojkotoval.

Ten úplně. Načisto.

František Hudeček půjčil tátovi svůj ateliér, což bylo naproti děvickému nádraží – později jsem tam byla s tátou Hudečkou navštívit. Pak ale začala válka a rodiče se přestěhovali do Říše. Měli tady pronajatej celej dům, pod kopcem. Já se tam narodila a bydlela jsem tam asi do svých osmnácti let.

S kým se táta stýkal?

V Praze to byli spolužáci z UMRPUM, Zábranský, Svolinský, Lhoták... Jeho velký kamarád byl Bedřich Fučík, pro kterého dělal do Melantrichu ilustrace. Sem do Říše k Florianům jezdila taková zajímavá skupina malířů z Vestfálska, mezi nimi Otto Coester, který ilustroval Kafkovu *Proměnu*, kterou tady v Říši vydali jako první, na což jsem docela hrdá, cha cha cha. S ním sem jezdil Willy Wessel, profesor na akademii v Düsseldorfu, a hlavně Albert Schamoni. Ten mi teď velmi pomohl, protože jsem prodala jeho obraz.

Jak se táta po roce 1948 živil?

Napřed měl takovou restaurátorskou skupinu a živil se restaurováním, dělal hlavně kostely, v Brně u minoritů, na severní Moravě v Krnově a všude možné. Na Bítovské dělal osm let, já tam za ním o prázdninách jezdila a dělala jsem tam průvodkyni.

Potom mu tu skupinu zatrhli, takže už dělal jen sám. Byl takový dost nepraktický a neuvědomoval si, co ten nověj režim obnáší, na což doplatil můj bratr Jakub, který je o čtyři roky starší. Táta si pořád myslel, že se u něj vyučí a bude dělat s ním, takže ho nedal do žádné školy. To byl i takový pozůstatek Florianova dědictví – táta byl dost ovlivněnej celým tím Florianovým přístupem, potrhly, tedy misty.

Na tebe tuhle metodu už ale neuplatnil.

To už byli rodiče poučení a normálně mě už do školy dali. Bratrovi ale zjednali učitelku, to bylo v roce 1945, kdy

bylo všechno ještě rozhašený, takže jim to prošlo. Když pak ale musel chodit na zkoušky do školy, tak z toho byl vynervovaný a načisto se mu to učení zhnusilo. Pak pochopitelně do školy musel, odmítal se tam učit, propadl a přitom to byl inteligentní kluk – to učení mu nadobro zprotivili.

Duch Florianana zvítězil nad školní inkvizicí posvěcenou státem...

To skutečně ano.

Táta restaurátora dělal celou dobu za komunistů?

Jo, tím se živil.

Máma byla v domácnosti.

Ano.

Ty jsi šla na gympl.

To byla tehdy jedenáctiletá střední škola, v Telči.

Jaký to tam bylo?

Maturovala jsem v roce 1961.

Co bylo pak?

Měla jsem takové hloupé nápady, chtěla jsem na UMRPUM, na návrhářství nábytku. Vůbec nevím, jak mě to mohlo napadnout. Táta tam měl spolužáka, kterej to tam učil, a ten mi poradil, abych šla na rok do praxe a pak to mám zkusit. Takže jsem v Praze, kde jsem bydlela různě v podnájmech ještě po známých od Florianů, prodávala na Břevnově na Bělohorský v prodejní nábytku, takže se mi ten nábytek za ten rok docísta zhnusil a už jsem to naštěstí nechtěla dělat. Byla jsem pak nějaký čas doma a začala jsem v té době trochu malovat.

Zuzana Renčová, dcera Václava Renče, s kterou jsem se tehdy kamarádila – přes rodiče, kteří se znali –, dělala nějakým řízením osudu na psychiatrii

Divím se, že opat neomdlel

Rozhovor s Julianou Jirousovou

Občanský sňatek Magora s Julianou Stritzkovou, za nimi svědci Egon Bondy a Amálka Daničková, byl podle Eugena Brikciuse, svědka Juliany při církevním obřadu ve Staré Říši, pouhou přípravou na svatbu pravou. foto: Jaroslav Kukal, 1976

Já jsem na tom byla s učením celkem dobře, měla jsem samý jedničky, ale na tý střední škole se mnou nějak začloumala puberta, přestala jsem chodit do školy a naši to vůbec nezvládli – místo aby mě chytili a poslali mě zpět, tak mě nechali rok doma. Otec byl hrozně nerealistický, myslel si, že to bude fungovat jako za první republiky, že se budu učit francouzsky a hrát na klavír.

Výšivat.

Jako takové ty dívky z lepší rodiny, jak se to dělávalo. Nahoře u Florianů ještě žili všichni strejci a tety, takže strýc Metoděj mě učil hrát na klavír, hrozně přitom bručel a nadával mně, že jsem to neuměla, a teta Eva mě učila francouzsky. Pak jsem ale musela do školy zpátky, znovu do prvního ročníku, a za ten rok, jak to ztratilo tu návaznost, se mi to nějak vypařilo z hlavy, a od té doby jsem měla pořád čtyřky z matematiky, z fyziky to taky bylo špatný. Pak jsem se tedy nějak zmátořila.

Jaká tam byla atmosféra?

Kantoři byli celkem dobří, někteří, ale byl tam přísný ředitel – takovej ten komouš byrokratickej, kterej si tu funkci užíval a dost mě buzeroval.

Kvůli rodině?

Ano. Ten mi taky rovnou řek, že ať se nesnažím dostat někam dál do školy, že to mám marný, a měla jsem od něj i přísný posudek. Nemůžu si vzpomenout, jak se jmenoval, ale to je dobře, aspoň ho nebudu jmenovat. Já jsem chodila celkem normálně obličaná, měla jsem třeba proužkovaný kalhoty a on, že chodím oblečená jako chuligán. Dělal dusno.

Kdy to bylo?

Divím se, že opat neomdlel

Rozhovor s Julianou Jirousovou

Maturovala jsem v roce 1961. Co bylo pak? Měla jsem takové hloupé nápady, chtěla jsem na UMRPUM, na návrhářství nábytku. Vůbec nevím, jak mě to mohlo napadnout. Táta tam měl spolužáka, kterej to tam učil, a ten mi poradil, abych šla na rok do praxe a pak to mám zkusit. Takže jsem v Praze, kde jsem bydlela různě v podnájmech ještě po známých od Florianů, prodávala na Břevnově na Bělohorský v prodejní nábytku, takže se mi ten nábytek za ten rok docísta zhnusil a už jsem to naštěstí nechtěla dělat. Byla jsem pak nějaký čas doma a začala jsem v té době trochu malovat.

Zuzana Renčová, dcera Václava Renče, s kterou jsem se tehdy kamarádila – přes rodiče, kteří se znali –, dělala nějakým řízením osudu na psychiatrii

Maturovala jsem v roce 1961. Co bylo pak? Měla jsem takové hloupé nápady, chtěla jsem na UMRPUM, na návrhářství nábytku. Vůbec nevím, jak mě to mohlo napadnout. Táta tam měl spolužáka, kterej to tam učil, a ten mi poradil, abych šla na rok do praxe a pak to mám zkusit. Takže jsem v Praze, kde jsem bydlela různě v podnájmech ještě po známých od Florianů, prodávala na Břevnově na Bělohorský v prodejní nábytku, takže se mi ten nábytek za ten rok docísta zhnusil a už jsem to naštěstí nechtěla dělat. Byla jsem pak nějaký čas doma a začala jsem v té době trochu malovat.

Do pakárny.

Do pakárny, zase. Ale ne na arteterapii, ale dělala jsem na takovým chronickým paviloně sanitárku – já jsem si v Havlíčkově Brodě udělala svoji jedinou odbornou kvalifikaci, a to byl sanitářský kurs do psychiatrické léčebny.

To jsi pak mohla využít s Magorem.

No to nevím, zda mně to bylo k nějakému užitku.

V Bohnicích jsi byla jak dlouho?

Tam se to nedalo vydržet. Byla tam taková stará parta starých ošetřovatelek ze starých Bohnic, která nesnesla, že by mezi ně přišel někdo cizí, a ještě k tomu mladá holka. Takže jsem tam dlouho nevydržela. To už jsem měla v Praze celkem hodné známých, Lamrovy, kameramana Karla Slacha, Helenku Wilsonovou, za kterou jsem chodila do ateliéru, což bylo někde u Václaváku.

Přes ni jsi se seznámila s pražskou bohémkou.

No přes ni. To byl rok 1968 nebo 69.

Střídala jsem všelijaký zaměstnání, vybírala jsem poštovní schránky, dělala jsem pomocnou vychovatelku u hluchoněmých a v roce 1969, kdy zasedala nějaká výtvarná svazová komise, mě vzali jako evidovaného výtvarníka, což bylo takové vítězství.

Ochrana proti příživnictví.

No právě – dostali jsme takový papír, že jsme na roven dělnické třídě, a tím pádem, že nás nemají pronásledovat za příživnictví.

Srpen 68 jsi zažila v Praze?

Jo. To jsem bydlela s Evou Lamrovou, která tenkrát chodila s Honzou Škorpíkem, jeho otec byl diplomat nebo co a bydleli ve vile v Košířích tam někde nad Plzeňskou, jak je Klamovka. Ráno 21. srpna jsem šla pro mlíko – tam se chodilo do mlíkárný ještě s konvičkou –, protože večer 20. srpna jsme byli v hospodě, tak abychom se nějak zmátořili, cha cha cha, a jak jsem scházela z toho kopce dolů na Plzeňskou, tak se nad tím údolím ozýval takový temný hukot a to jsem skutečně myslela, že jsem zešílela, že mám halucinace – dolů po Plzeňský se valila řeka tanků.

Do Košíř jsem se přestěhovala dva dny před 21. srpnem z podnájmu v Balbínově ulici naproti rozhlasu, kde jsme byly s Věrou Pospíšilovou – okno našeho pokoje vedlo do ulice, kde pak pod ním vyhořel tank.

Takže to nebyla tvoje práce.

To ne. Několik dní jsme tak bezprizorně pobíhali po Praze, hospody byly zavřeny, to byla bída.

Napadlo tě, co dál – že bys třeba emigrovala?

Ne, to ne. Dost jsem pak jezdila domů.

Kdy jste se seznámili s Martinem?

V roce 1972.

Kde?

V takový ty vinárně, na kterou si teďko marně vzpomínám, jak se jmenovala, ale ty to určitě znáš – vedle Národní, mezi Voršílskou a Spálenou, chodila tam Křížovnická škola a šlo se tam po schodech dolů.

U soudků?

Jo. Psal tehdy do tvé *Výtvarná práce* a byla to už celkem známá osobnost. Seděla tam celá společnost a já tam přišla s Evou Lamrovou, která se s nima už znala. Zaujali mě Eugen Brikcius a Martin, kteří po sobě házeli zapálený sirky a já si říkala, tak to je ten slavný Jirous. Cha cha cha. Pak jsme se sem tam vídali a začal jezdit do Říše – to už jsme spolu chodili. V té době jsem bydlela většinou u Amálky Daničkové na Kampě ve Věchrudě, kde měla přízemní byt.

Kam jste chodili?

Hlavně ke Svitákům, taky k Medvídkům.

V roce 1976 jste měli s Magorem svatbu.

Jo a za tři měsíce na to byl proces a zavřeli ho. Asi tři měsíce předtím jsme s Martinem bydleli v ateliéru, kterej byl od svazu. Původně v něm byla Věra Linhartová, když pak odjízďela, František Šmejkal, kterej bydlel ve stejném domě, mi přes Martina, s kterým se kamarádil, ateliér dohodil. Bylo to v ulici Pod Nuselskejma scho-dama. Vedle taky bydlel Padrt.

Když pak Martina zavřeli, tak to tam bylo děsně nepřijemný. Oni dost dlouho nemohli zjistit, koho si vlastně vzal, takoví to byli břídlilové, a když to zjistili, tak po mně vyjeli, těžce. Probíhaly tam ty první domovní prohlídky. Byli taky v Mánesu, kde zařídili, že jsem se musela z toho ateliéru vystěhovat, což jsem byla jediná ráda, protože já se tam sama bála – ty sledovačky tam, to bylo hrozně protivný.

Kam jsi šla?

Nějaký čas jsem bydlela u Stankovičů v Hrobce v Melantrichově, kde pak byla založená ta braková knihovna. To byla slavná místnost, kde se vystřídalo spousta podnájemníků – taky Fanda Pánek tam bydlel.

Nevím, jak se nám to podařilo, ale se Stánu Karáskovou, když byli naši ctění manželé zavření, jsme pak koupili barák v té dělnické kolonii na Budánce – vypůjčili jsme si na to peníze od Vaška Havla, samozřejmě. Naproti pak měli zkušebnu Plasticí.

Když se Martin vrátil z toho prvního kriminálu, tak jsme tam ještě nějaký čas bydleli. Oni ho ale hned na to zavřeli znovu, navíc se schylovalo k tomu, že Karáskovi budou emigrovat, tak jsem se taky chystala odtamtud pryč. Po nás se tam nastěhovali Hradílkovi a já se už vrátila do Říše.

Jak jsi snášela Martinovy kriminály?

Začalo to vždycky prohlídkami, kterých bylo tolik, že se v tom nevyznám, která byla která. Nejhorší to bylo, když dostal trest za *Vokno*. Vyšetřovali to ústecký policajti, a ti byli z toho severu takový zdívocelý. To byla taková opravdu ostrá přepadovka. Ráno, ještě bylo tma, mohlo být tak půl šestý, holky byly malé a ještě spaly, k nám na dvůr najednou vjelo šest aut, vyskákali z nich policajti, měli psy, takové přepadové komando – úplní blázni a vlítli do baráku. Byl s nima taky Dučač.

Který pak pod schody „našel“ mariuanu.

No právě. Tehdy hrozně trápili a Ládu, u kterého jsme na statku bydleli. Byl z toho chudák celej vyjevenej.

Co holčičky?

Ty byly celkem v pohodě.

Pamatují se na to?

Tak matně. Myslím, že na to žádné traumatické vzpomínky nemají. Spíš já jsem to těžce snášela, protože oni jim lezli pod postýlkami a protažou si, že tam byla taková káča, která hrála, když se na ni sáhlo, a jak tam pod těma postýlkama šmejdili, tak ta káča vyhrávala, cha cha cha.

Pořád hledali rozmožňovací stroj. Mezi pokojem a kuchyní byla taková přepážka na jednu cihlu a oni tu tenkou příčku celou proklepávali, jestli tam není nějaký úkryt. Opravdu maniaci. Potom našli pod schody na půdu takovej výklenek, tak se tam do toho pustili – předtím mi ještě sdělili, že něco asi rozbouraj, ale že nebudou mít čas to dát do pořádku, cha cha cha. V tom výklenku udělali díru do zdi, žádné rozmožňovací stroj sice nenašli, ale ta díra je tam dodneska.

Jinak ale zabavili kde co. Byl s nima i místní estébák tady z Nové Říše, takovej opravdu odpornej fízl, kterej si před nima chtěl šplhnout a byl hrozně snaživej, hrozně šmejdil, a když Martinovi zabavili psací stroj, tak se obrátil na mě a povídá: „Von vám pan Medek z Vídne určitě pošle novejš!“

Žije?

Jo, v Nový Říši je soukromým zemědělcem, ale moc mu to nejde. Ten otravoval hodně. Měl nás pod dozorem a co chvíli se objevil.

Horší než ty kriminály byl ale po propuštění ochranný dohled, kdy nám mohli vlézt do baráku kdykoli, zcela volně, a Martin se musel každý den do dvou hlásit na policii v Telči. Trvalo to dva roky, a to ho nejvíc psychicky vyřídilo – byl z toho pořad takovej vzteklej, nebylo to s ním k vydržení. Do toho měl ještě takovou tu postvěženskou psychózu, to bylo huslo, úplně.

Navíc bylo do Telče blbý spojení.

Jo, jezdil se tam hlásit na kole. Pak si

pokračování na straně 2

Magorova blahoslavenství

Promluva pátera Ladislava Heryána na pohřbu Ivana Martina Jirouse, Kostelní Vydří 19. 11. 2011

texty: č. 4 (Iz 25,6a.7-9); č. 15 (1ř 3,14-16); č. 1 (Mt 5,1-12a)

Narodil jsem se v roce 1960 a od svých 17 let jsem byl v úzkém kontaktu se zakázanými salesiány, až jsem se stal tajným řeholníkem. Žil jsem na Ost-ravsku a pak v Brně. Nesměli jsme se stýkat s lidmi z undergroundu, disentu, ba ani se starými spolubratry z 50. let, o kterých se vědělo, že jsou řeholníky a že jsou sledovaní. Dostali bychom do ohrožení dětí, s nimiž jsme tajně pracovali. O Martinovi jsem jenom slychal. Odešel jsem pak do ciziny, a proto jsem jej osobně mohl poznat až v roce 2003. Prožil jsem v jeho blízkosti dost inten-zivních 8 let. To mne přesto přilíš neopravňuje o něm mluvit před vámi, kteří jste s ním sdíleli celý život; dovolte mi prosím promluvit alespoň jako knězi.

V evangeliu jsme četli Matoušova blahoslavenství, text, který tak geniálně Mejla s Vrátom vložili do úst umírajícího Ježíše jako jeho závět učeníkům v Paši-jových hrách velikonocních.

Když Ježíš spatřil zástupy, vystoupil na horu; a když se posadil, přistoupili k němu jeho učedníci. Tu otevřel ústa a učil je.

Koho Ježíš na hoře učí? Zdecimovaný zbytek Izraele, kdy čtyři miliony lidí jsou dávnou pryč a jen milion zůstává. Žko-rumpování vládcové, banda zlotřilých vymahačů daní a masy chudých, neustále platících další a další poplatky, v ekono-mické nejistotě, zda-li se urodí nebo zda nebude zase nějaký státní převrat... Tito lidé čekají na Mesiáše jako jeho první slova.

Ano, doba ne nepodobná době před totalitou i po totalitě. Jak řekl Martin v jednom dokumentu ČT: nad tamtou dobou jsme zvítězili – obávám se, že nad touto dobou zvítězit nelze.

Přesto si dovolím říci, že i nad touto dobou Martin zvítězil. Nad touto i ja-koukoli jinou dobou se nevíteží silou, ale duchem. „Mohou zabít tělo, ale nemo-hou zabít duši“, zní jedna z Ježíšo-vých metafor.

„Chudí v duchu“, ptochoi to pneumati.

Ptochoi jsou ti, kteří bez pomoci dru-hého nepřežijí. Duch člověka je podle Bible vše, co nás jako člověka definuje, všechny naše vztahy, city a myšlenky. Duch je to, co žije v našem těle a co přetrvává a odchází k Bohu, když tělo odloží. Pak tedy člověk „chudý v duchu“ je ten, který je ve všech aspektech svého života závislý na Bohu, který bez něj ne-může žít, ba ani přežít.

Ano, nakolik jsem Martina poznal, byl skutečným člověkem „chudým v duchu“, závislý na Bohu existenciálně (hledejte nejprve Boží království) i závislý na jeho

milosrdné lásce. Byl Božím žebrákem, kterého den po dni Bůh svou neustálou přítomností živil. „Nikdy si nebud ničím jistý“, říká v jedné z posledních básní (Rok krysy) jako ten, kdo jako žebrák kolem popelnice sbírá drobty jistoty bu-doucího živobytí, která není zdarma a která je vykoupena tisícerými pochyb-nostmi o Boží lásce a milosrdenství. Tak-to je člověk skutečně chudým, do posled-ního momentu ve svém přežití nejistým, a přesto se nakonec odevzdávajícím.

Nediv se / o všechno mne tolikrát připravili / tolikrát připravili mne o všechno / už ne-hodlám nic sbírat / už nehodlám nic mít rád / nechci se opájet ničím / jsem ničema.

Blahoslavení plačící.

To jsou ti, kterým nezáleží na so-bě, nýbrž na druhých, lidé vztahů, otevření, a proto zranitelní, lidé citliví k bolesti druhých i k bolesti, kterou druhým působí svými hří-chy, lidé doufající v Boží slitování nad vlastní slabostí. Lidé soucitní ke stvoření a k tomu, co je v něm nejslabší.

Pavouček / lezl po záchodové míse / úzkostlivě díval se na mne / zda se to smí se /. Díval se na mne úzkostlivě / zatímco čural jsem / mimo něj / tklivě.

Viděl jsem Martina několikrát plakat. Vždy to bylo při bohosluž-bě. Naposled při tom, když jsme spolu v Trutnově poslouchali pro-mluvu Jakuba Trojana, duchovní-ho Českobratrské církve evange-lické. Martin se ke mně v slzách obrátil a řekl: „Kurva, tak má mlu-vit kněz!“ Jen ten, kdo Hospodina vnitřně zná, může při setkání s jeho slovem plakat a požívat jeho něhy, slo-vem, které nás těší v naší bídě, v naší stvořenosti, v našem údělu těch, kteří bychom tak chtěli být jinými, lepší-mi a plnějšími, ale jsme jenom takoví, jací jsme. Hospodin těší, protože je Stvořitel a my tvorové, „ví, že jsme jen prach“.

Neplavil jsem se po mořích / a přece se-dím v lodi / nade mnou nebe ve mně hřích / dva věrní lodivodi /. Namísto stěsně vzty-čen kříž / tak pořád doufám že mě něžně / nad vodou podržíš.

Blahoslavení tiší.

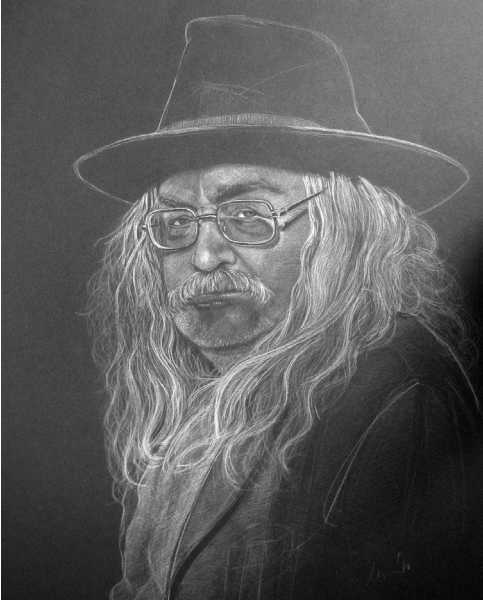
Lidé tiší jsou jako Ježíš, který je ti-chého a pokorného srdce. Tiší lidé ne-jsou lidé slabí. Jsou naopak natolik silní, že se nepotřebují prosazovat silou; jsou nenásilní. Jejich silou je Hospodin. Při besedě k 17. listopadu před několika lety v Brně se Martina někdo zeptal: „Co vám

pomohlo vydržet všechny ty kriminály?“ – Martin řekl jen jednu větu: „Víra v Bo-ha.“ Ano, Martin byl možná impulzivní, ale za touto vnější slupkou se skrývala jeho skutečná síla, a ta pramenila z víry jakožto zakotvení v Hospodinu.

Každý nese co unese / tak mu i Pán Bůh bere míru / lepší být tady v klášteře / než na Sibiři v monastýru.

Blahoslavení hladovějící a žízniční po spravedlnosti

Jsou Ti, kteří se ztotožnili s Ježíšovým poselstvím o spravedlnosti a pravdě do té míry, že za to byli pronásledováni, jak

říká poslední z blahoslavenství, Blaho-slavení pronásledováni pro spravedlnost, neboť jejich je království nebeské. Ano, i Martin se s tímto poselstvím ztotožnil a to do té míry, že Ježíšovi nepřátelé se sta-li i jeho nepřáteli; ztotožnil se s pronásle-dovanými do té míry, že nikdy neuhnul. „Nebát se a nekrást“, byl jeho slogan. Hlad a žízeň jsou veličiny, bez kterých bychom zemřeli; stejně tak, jako otázku života a smrti, Martin prožíval svůj zá-pas o svobodu, pravdu a lásku nás všech, možná mnohdy jako bezradný Mojžíš, chtějící vyvést svůj lid ke svobodě, zkla-maný národem znovu a znovu propada-jícím tanci kolem zlatého telete:

Ach / housenko moje / jenom Ty už jsi mo-je / ach Pane / housenko moje / až se vyku-klíš / budeš k mě lásce blíže? / Vzroste / jarní osení / země zelená česká? / Housenko má!

Blahoslavení milosrdní

Jsou ti, kteří vědí, že jsou naprosto zá-

vislí na milosrdenství Božím stejně tak, jako jsou jejich bližní závislí na milosrden-ství jejich. Jen ten, kdo žije z milosrdenství Božího, vědom si dobře své bídy, může být skutečně milosrdný k bídě druhých. Marti-nova velkorysost k životu druhých lidí bila do očí. Ve druhém čtení jsme slyšeli:

„Milovaní, my víme, že jsme přešli ze smrti do života, protože milujeme bratry. Kdo nemiluje, zůstává ve smrti. Kaž-dý, kdo nenávidí svého bratra, je vrah... Z toho jsme poznali Lásku: že on za nás položil svůj život.“

Láska je především velkorysost, která nic nežádá zpět. Prvním projevem velkorysosti k druhému je milosrdenství. Milosrdenství dává život. Kdykoli je k nám někdo milosrdný, jako bychom se znou rozdíli. A tak milosrdná láska dá-vá druhým život, protože jim vždy zno-vu dává novou šanci, novou perspekti-vu. Nikdy jsem neslyšel, že by Martin někoho ze svých přátel soudil, a to ani ty ne, kteří jej zradili a kterým ostatní nikdy neodpustili (a mohl bych tady říci minimálně jedno jméno).

Možná právě zde do Martinova živa-ta zasahovala jeho láska a úcta k Panně Marii, Matce Milosrdenství, tak blízké a chápající, té v Martinově životě nikdy nehasnoucí hvězdě. V básni „Kamilu Linhartovi“ říká:

Seděl na zídce / kostela Matky Boží / v srdci hloží / v hlavě vymeteno / v zdech opuka // Srdce mi puká / jen Tooje jméno / mě zachraňuje / Ultima in mortis hora / Filium pro nobis ora.

Blahoslavení čistého srdce, neboť oni budou vidět Boha

Čisté srdce je to, ve kterém není nic protibozského, srdce, které se zřeklo jaké-hokoli zla a spolupráce s ním. Čisté srdce prositá z pohledu člověka, z jeho úsmě-vu, z výrazu jeho tváře. Martinovo čisté srdce možná vnímali jen jeho nejbližší. Po jedné mé bohoslužbě na trutnovském festivalu, kdy Martin stál pod podiem, po mém pozhánání na závěr zvolal: „Pochvá-len buď největší čurák Ježíš Kristus!“ – „To si necháš líbit?“ zeptal se mne někdo pře-kvapeně. Ale já jsem věděl, jak to Martin myslel, byl jsem na to hrdý. My uhlazení křesťané si ani nedovedeme představit, s ja-kou nenávistí s Ježíšem jednali jeho nepřá-telé, jakými slovy ho častovali; to by papír evangelia neunesl. Ano, Martin řekl o Ježí-šovi to, co o něm říkali jeho největší nepřá-telé, a řekl to jako jeho pokorný služebník, který se s ním zcela ztotožnil; jen skutečně Kristu oddané čisté srdce může vyřknout něco tak strašného. Martin, plný zklamání nad námi křesťany a našimi kompromisy, v Labutích písnich říká:

Jdou volit cestou z kostela / na mši jdou přímo z voleb / nač tady potom Sion stál / a k čemu hora Choreb? / Ach, svatý Jene Husi / jak se mi křesťanstvo hnusí.

Blahoslavení tvůrci pokoje,

neboť oni budou nazováni Božími syny

Bůh je pokoj, a tedy jeho synové se mají svému Otci podobat. Syn Boží přinesl zcela nové pojetí pokoje: smířil obě strany ve svém těle. Ano, naše tělo je místem, kde se skutečný pokoj tvoří, protože i kdyby mělo pro pokoj zemřít, vstane spolu s Božím Synem v nové kvalitě. Neexistuje-li po smrti nic, jaký smysl má usilování o pokoj? Není lepší být druhému vlkem a zavčasu pro sebe urvat co se dá?

Martin se někomu někdy mohl zdát rváčem. Ano, nelze se smířit s bezprávím. Snad se lze smířit s bezprávím pácha-ným na sobě, ale nikdy ne s bezprávím páchaným na druhých. Nelze se smířit se zlem. I Ježíš se nechal zabít, ale nikdy nepřipustil, aby se komukoli ublížilo, aby nad kýmkoli vítězilo zlo. I Martin se jako zrno nechal dritit, aby ostatní mohli jednou dojít pokoje, i on jako Kristus za pokoj druhých platil svým tělem, tak často uvězněným a poniženým. Martin zejména ke konci svého života pak do-zrál v muže pokoje, který z něj vycházel v podobě něhy, laskavosti a soucitu.

Však teď jsem si jistý / i před vámi jsem srdce své schoval // Někde v dáli za mnou / samozřejmě zní chorál.

Smrt je pro nás křesťany bytí bolestnou a hraniční, přece jen však bezvýznamnou epizodou. Kdo je v Kristu, i kdyby mrtev byl, nezemře navěky. Napsal jsem, jako první reakci na zprávu o Martinově smr-ti, na Facebook tato slova: „Martin byl hluboce věřící katolík, což o sobě s hrdostí tvrdil i o čemž jsem se mohl nesčetněkrát přesvědčit. Miloval ze-jména Pannu Marii a častokrát, když jsem ho vezl autem, četl, abychom spolu zpívali mariánské písně. To vše zde píšu jen proto, že jsem přesvěd-čen, že nyní může „požívat Hospo-dinovy něhy“ a spolu s Kristem, Pan-nou Marií a všemi dalšími přáteli se těšit z toho, že Hospodina vidí „tváří v tvář“, jak tomu věřil. I já jsem ho měl velmi rád. Když jsem to říkal Juliáně, ona skoro vykřikla: „No to je pravda! Já jsem hned začala zpívat K nebesům dnes zaleť písní“.

A tak k nám dnes Martin ještě naposled hovoří, hovoří o víře v ži-vot věčný u Pána Boha. Proto dnes sice snad můžeme být smutní, ale ne zoufalí; nejlíp by ovšem bylo, kdybychom se spolu s Martinem radovali, že se mu dostalo toho, po čem toužil a jak to čím dál více osvítalo jeho posledními sbírkami. Jak říká prorok Izaiaš (od kterého měl Martin svou přezdívku – Magor hassaviv, kolkolem děs): „Hospodin zničí smrt navždy...“

Na závěr zahrál páter Heryán píseň irských U2 Hospodin, kterou Martin vždy vyžadoval hrát. Titulek je redakční.

dokončení ze strany 1

pořídil koně, kterému jsi tady stavěl ohradu a kte-rého jsem potom musela pracně prodávat, když ho zase zavřeli.

Ten kůň byl navíc dost magor, neustále to na člověka zkoušel.

No jo, ale do Telče na něm Martin tehdy dojel. To byl div.

Jak se s Martinem snášel Stritzko?

Právě že se moc nesnášel. Proto jsme si pronaja-li dole u Ládi Nechvátala vejminěk, na což já ráda vzpomínám, protože tam na tom dvoře měly hol-ky krásný dětství s tím dobytkem vším – byly tam ovce, plno kachen, koček jsme měli asi jedenáct. A naproti byli Daničkovi, kteří nám se vším po-mohli. Až když otec v roce 1986 umřel, tak jsme se přestěhovali sem. Otec to viděl s Martinem ještě horší, než to bylo.

Cha cha cha.

Cha cha cha.

Jak se chovali místní lidi?

Slušně, vůbec nemám nějakou zlou vzpomínku. Možná, že se nám někdo vyhýbal, ale takový ti staří kamarádi, jako Pepa Kroupů, Lída a Zdeněk Floria-novi, což nejsou příbuzní – tady je Floriánů jako psů, k nám chodili pořád. Víc jich bylo takových, naprosto vytvralech, zabíjačky nám lidi nosili, starali se.

Martin měl navíc dost kamarádů, jak tady dělal v JZD při tom ochranném dohledu, protože nesměl nikam jet. Byl tam zaměstnaný už i předtím a oni ho potom vzali zpátky – chovali se tam velmi dob-ře. Dělal tam ve stavební četě, jejímž vedoucím byl nějaký Jirka Kovář, z kterého se po revoluci stal jedinej místní milionář. Založil stavební firmu, Star-kona, a staví po celý republice, a mimo jiné stavěli trapistům ten klášter v Novém Dvoře. Spousta chla-pů z toho bývalého JZD byla taky na pohřbu.

Holky ve škole měly pokoj?

Františka šla do 1. třídy v roce 1986, a to už bylo chabý – nikdo už je nepronásledoval. Ani myslím, že nemusely do pionýra, na rozdíl ode mě, což musím ještě říct, protože to byla významná událost v mém životě – jako jediné dítě z celý školy jsem nebyla v pi-onýru, což ovšem nebylo z nějakého mého vzdoru, já tam naopak chtěla jít, ale tatínek mně to zakázal.

Takže přece jeden dobrý florianovské odkaz.

No jo, ale mě to tehdy nebavilo být takhle vyděná z toho všeho dění. Otec byl na mě vždycky takovej mír-nej, brácha občas dostal výprask, mně ale dost nadřo-va-l,a když jsem mu řekla, že chci do toho pionýra, tak se strašlivě rozlítl a řekl: Jestli tam vlezeš, tak tě seřežu! To mě vylekalo, protože nikdy na mě ještě takhle nevyjel.

Takže jsem byla taková černá ovce místní školy, což nebylo zrovna příjemný, protože tady byli dost

protivný – ředitel Popelínský byl takový typický poválečný hajzl, který za války kolaboroval, byl ve Vlajce, a po válce hned přeběhl ke komunistům. Zesměšňoval mě před celou třídou, že jsem svič-ková bába, že pořád chodím do kostela a tak.

Jak s místními vycházel Martin?

Výborně. Jak chodil do hospody, tak se tam skamarádil s kdekým.

Pamatuješ si na nějaký Martinovy staroříšský kousky?

No, to už snad ani ne... To ty by sis mohl pama-tovat! Mně se to podařilo vždycky vytěsnit.

Brala jsi holky do kriminálu?

Jo, to jo. Ve Valdicích se mnou byly třikrát.

Jaká tam byla atmosféra?

Valdice na mě nepůsobily zas až tak děsivě – asi se mi líbilo, že to byl kartuziánský klášter, cha cha cha. Byla tam taková hromadná návštěva. Se-dělo se u dlouhých stolů, z jedné strany byli ba-chaři a muklové, vždy ob jednoho, na střídačku, a z druhé strany byly návštěvy.

Jak dlouho to trvalo?

Hodinu, myslím, což hrozně uteklo, protože předtím se čekalo tři až čtyři hodiny, než jsme se dovnitř vůbec dopravovali, při tom počtu lidí.

Hodně nám pomáhalo, že nás tam vozil evan-gelický farář Petr Brodský s jeho ženou Danielou, kteří byli pro nás hodně důležití. Byli na faře v Horních Dubenkách, která fungovala i jako pře-kladiště knih, které sem přicházely z Francie, což jsme tehdy vůbec netušili – nevěděl o tom nikdo, ani jejich nejbližší kamarádi.

Mnohem horší než Valdice byl Mírov, aspoň mně to tak připadalo. Zřejmě to hodně záleželo na ba-charích, nebo vůbec na náčelníkovi věznice. Na Mírově ti bachaři pořád pořvávali, byli naprosto nesnesitelní. Mírov byl hnusný i při těch návštěvách – nešlo tam skoro vůbec mluvit.

Byl někdy Martin psychicky vyřízený, že už se na všechno vykašle?

Dokud mohl pít, tak myslím, že se to tím vždycky spravilo.

O emigraci nikdy neuvažoval?

To nám navrhovali, když byl zavřený. My jsme se ale shodli na tom, že nikam nepojedeme. To byl ten rok, co všichni odjížděli.

Jakou měl náladu v kriminále?

Docela dobrou. On to kupodivu dobře snášel, ty kriminální. Měl tam ten pravidelný režim...

A ty?

Že začátků jsem z toho byla vždycky zdeptaná, ale jinak nemůžu říct, že bychom s holkama nějak trpěli. Často sem za námi někdo jezdil, nebyly jsme nějak izolovaný, to vůbec ne, a neměly jsme ani hmotnou bídu – chodily nám nějaké peníze od těch

In memoriam IMJ

O Ivanu Martinu Jirousovi básníkovi, publicistovi, esejistovi, polemikovi, či dokonce „ideologovi“ bylo toho – a zřejmě ještě bude – hodně napsáno. Snad i nadále potrvají spory o tom, zda IMJ byl spíše jen autorem provokativních, často vulgárních říkaček a kocovinových výkřiků a vzdechů, nebo snad spíše básníkem-uncemem rodu Rilkova či Eliotova, autorem, jehož básnické texty se skládají z nepřeborných odkazů ke světové literatuře a kultuře vůbec, takže bezděky vytvářejí obraz intelektuálního univerza dneška. Zda byl Jirous viněn z manipulátorských, totalizujících tendencí (Milan Knížák).(3) To je v pořádku, je to jen nepřímým důkazem toho, že Jirousovo dílo, ač uzavřeno, není ještě dostatečně reflektováno, zůstává živé.

Zde bych však chtěl zdůraznit – a to především slovy jiných básníků – něco jiného: totiž sílu Jirousovy osobnosti jako takové, bez níž by jeho dílo literární zůstávalo jen zajímavým dokumentem, ba snad i pozoruhodným dílem literárním, ale nikdy by nedosáhlo tak velkého vlivu a ohlasu. A vlastně to lze i naopak, i kdyby byl Jirous nic nenapsal, byl by jeho význam v české kultuře druhé poloviny 20. století stále zcela výjimečný.

*Jirous vskutku magor jestli
jaké jen má ten chlap štěstí:
Vše překoná magorinou
co mně věkovitou dřinou*

*Když se usměje tak každý
radost z toho získá navždy
když zadumaný v křesle sedí
soustolovníci hned vědí*

*že komunikuje s hůrou
Proti tomu já jen můrou
jevim se všem předsedcím
neb jsem dětinský po lici
/.../
(Egon Bondy, 1974)*

Jak svědčí tato Bondyho básně (a má takových celou řadu, mnohem častěji se EB ve svém literárním díle zmiňuje o IMJ než IMJ ve své poesii o EB), působil Magor Jirous na své bližní – tedy rozhodně alespoň v 70. letech – jako vskutku **zářivá osobnost**. To on dodával svou „magorinou“ energii, sílu překonávat další hrůzy. V jeho přítomnosti se lidé opravdu **radovali**.

My všichni už se těšíme na Magora copak nám zas nového nadělí, mně asi nic protože jsem zlobil a v duchu spofil na automobil.

Je zde tato moje role vskutku neúrodný pole, zroduit ho cestou víry tento program ve mně sílí.

Já vidím - eŠtěbė i Chartu, s láskou snímat moji kartu.

(Fanda Pánek, 1977-78)

Bez Magora jsme se učili žít už dávno předtím, než odešel do věčných lovišť: během 70. a 80. let byl každou chvíli v kriminále, a tak opuštěnému stádku bez pastýře nezbyvalo než přežít a těšit se, že „zase budeme spolu“, jak také někde

napsal zase Bondy. A Jirous se vracel a znovu zářil a šílel, rozdával se – ale platil za to už hrozně vysokou cenu.

*Viděl jsem před sebou Vůdce.
„Pepo, řekni mi, bojíš se?“
„Bojím,“ sklonil jsem hlavu.
„To je dobře, kdo mi řekne, že se nebojím, s tím nedělám. Oni nás totiž dříve nebo později tak jako tak zavrou. Přípravuj se na to a budeš-li někdy cítit, že to už nemůžeš vydržet, tak se, prosím tě, nezabíjej. Vždycky měj na paměti, že musíš vydržet ještě jednou tolik. Viš, sebevražda je ten nejstrašnější hřích...“*

(Josef Vondruška, Triphenydl, 1992)

Magor měl pár blízkých přátel, k nimž já jsem nikdy nepatřil. V legendách z dávnověku se praví, že jedním z nejbližších mu býval rocker Karel Voják, jenž záhy „zmizel v Manhattanu“. Jistě důvěrný vztah měl Jirous ke svému „fyzikovi“ Nikolaji Stankovičovi, ale i k Bondymu, jehož si zvolil za svého „gurua“, ho jistě mnoho poutalo, být v průběhu let a desetiletí šlo o vztah čím dál tím rozporuplnější. A v posledních letech pak Jirousovi byli zřejmě nejbližší především ti, s nimiž ho pojila zkušenost kriminálu, jak to zaznamenává např. Michal Šanda.(4) Lidé jako Josef Vondruška si však Magora aspoň na nějaký čas přímo **vyvolili**, téměř **zbožnili**: to on jim ukázal cestu, zachránil je před zkázou, byl opravdu jejich „vůdcem“, jak Jirousovi ve svých beletrizovaných memoárech Vondruška říká. A takových lidí bylo v undergroundu 70. let celá řada – jen to nevyjádřili tak pregnantně a nesmlouvavě jako právě Josef Vondruška.

Na Magorovu počest

*Ivan Jirous, milovaný Magor, odešel
Odešel, odešel, jak říkájí buddhisté,
párádám gate!
Neznal jsem ho dobře
ale cítím jeho přítomnost
ve všech svých pozemských skutcích!
Sláva ti na věky, skvělý Ivane!
Můj bratře, dokud je čemu se smát,
dokud píšeme, muzicirujeme
& svobodně tančíme
(a tančíme třeba i vsedě!)
ve stopách času*

(Ed Sanders , listopad 2011)

Ze Sandersova textu je zřejmé, že i ti, kdo se s Magorem setkali jen párkrát v životě, byli silou jeho osobnosti mocně sazaženi. Od Eda Sanderse je krásné, že toto napsal. Vlastně tím splatil dluh té části české kultury, která se k americké „kontrakultuře“ 60. a 70. let upínala jako ke zdroji inspirace, přímo živé vody. Sanders stejně jako Lou Reed či Frank Zappa nemohli necítit, že svým tehdejším dílem vlastně v poslední instanci přispěli k pádu totality v jedné vzdálené zemi, o jejíž existenci měli stěží předtím tušení. Právě přesvědčivost, autenticita Magorovy osobnosti však nepochybně přivodila více takovýchto „krátkých spojení“, v nichž druží prostě **uvěřili**, že to, o č jde jemu, stojí za pozornost, že „tua res agitur“. Již vícekrát Václav Havel řekl a napsal, že naprosto náhodou se s IMJ setkal jen pár týdnů před „velkým zatýkáním“ v březnu 1976, před zahájením rozsáhlých perzekucí českého undergroundu. A řekl a napsal také, že tehdy pochopil, že jde o něco velmi významného, i když „to nemělo dobrou pověst“. Nuže, jsem přesvědčen, že to Václav Havel pochopil (a on to tehdy vskutku pochopil!) ne tak moc pod dojmem polechu technicky ubohých nahrávek hudby Plastiků a DG 307, ale daleko spíše díky **kouzlu** Magorovy osobnosti, díky jeho přesvědčivosti! A jaké důsledky mělo právě toto setkání, to už je zaznamenáno v dějepise této země.

hužel Magor měl právě periodu těžkého opilství a prakticky nikde troale nebydlel. Poptával jsem se různých jeho kumpánů, kde ho tak najít, a nejčastější odpověď byla informace, že přespával v nonstopu v Perlově ulici, kam se chodily zároveň občerstvovat šlapky. Jak se termín soudu blížil, stával se problém vychytat Magora stále aktunější, a tak jsem se jednou v noci zajel do zmíněného lokálu podívat. A skutečně – Magor tam spal opřen čelem o stůl, kolem něj řada rozpitých piv a prázdných panádků. Holky mě nejdřív považovaly za kunčafu, ale když jsem se začal vyptávat na Magora, měly mě za policajta. Ubezpečil jsem je, že jsem jeho kamarád, že mu nechci dělat žádné problémy, ale naopak zajistit, aby mu stá zaplatil nějaký prachy. To tamní osazenstvo docela pobavilo, Magor pochopitelně občas chlastal na jejich útratu. Odjel jsem, aniž by se mi podarilo se s Magorem domluvit.

V den soudu jsem vstával už někdy v pět ráno a modlil se, aby byl Magor v Perlovce. Náštesti tam byl a nekladl ani příliš velký odpor tomu, abych ho uasilil do auta. Vyjel jsem z Prahy, u první benzinky jsem zastavil a lil do něho kafe. Tak to pokračovalo až do Slaných, kde už celkem rozpoznával, kdo jsem a kam ho vezu.

V Lounech už byl dokonce ochoten se oholit. Koupil jsem holítku na jedno použití, z láhve jsem lil dobrou

II. Neodolám a připojuji zde ještě pár odstavců osobnější povahy.

Jak už jsem poznamenal výše, nepatřil jsem nikdy k Jirousovým důvěrnějším přátelům. Poprvé jsem se s ním setkal v sobotu 2. listopadu 1974 na polní cestě vedoucí od autobusové zastávky, která byla někde v místech, co je nyní barandovské sídliště, do Klukovic. Sice jsem už o tom vícekrát vyprávěl a je to i zaznamenáno v rozhovoru s Lábusem Drápalem, ale chci to zde stručně připomenout znova, protože to jaksi souvisí i s mým setkáním posledním.

Se dvěma přáteli jsme tehdy šli do klukovické hospody Na Zavadilce, kde po dva víkendové dny měl Bondy svým „mladým přátelům“ číst svůj nový román *Invaldlní sourozenci*. Protože jsem v té partě ještě nebyl známý a bylo to už po „budějovickém masakru“, napsal mi Bondy na kartičku pozvání, že toho a toho „zve Egon Bondy na čtení do Klukovic“. Když z autobusu vystoupila skupina mániček, o nichž jsme předpokládali, že to „musejí být oni“, vystoupili jsme taky – a vydali se za nimi. Když to bylo někde uprostřed polí, skupinka před námi se zastavila a počkali si na nás: „Tak kluci, kampak vy vlastně jdete?“ ozval se někdo z nich – a skupina nás obstoupila. Bylo jasné, že

nám chtějí dát do držky. Honem jsme se vytasili s pozvánkami od Bondyho – a vše se jako na čtyřáku otočilo – někteří začali vykřikovat: „Magore, ty seš fakt magor, ve všech vidíš fyzly...“ a tak podobně. Šli jsme tedy dál a přidál se k nám ten „magor“ a moc se omlouval a vysvětloval, že na ně už byli nasazení estébáci s dlouhýma vlasama, že musejí být ostražití, ale hned s námi byl jedna ruka a do hospody Na Zavadilce už jsme dorazili jako nejlepší přátelé. Následovaly dva dny podivuhodného čtení podivuhodného textu. Ty dva dny změnilý můj život. Lepší *entrée* do undergroundu jsem si nemohl přát.

Naposledy jsem se s Magorem setkal v sobotu 5. listopadu 2011 v divadle Archa, kde se konal velký post-undergroundový festival. Mluvil jsem s ním krátce, viděl jsem, že je unavený, věděl jsem, že je velmi nemocný, a položil jsem mu jen jednu otázku, totiž zda si pamatuje, zda toho 2.-3. listopadu před 37 lety četl Bondy text už ze strojoписu, nebo ještě přímo z rukopisu (potřeboval jsem to zjistit pro nové vydání *Invaldlních sourozenců*, které se chystá na příští rok). Magor něco zabručel o „těchhle literárních historících“, ale pak řekl, že sice si přesně nepamatuje, ale že asi ano, ze strojopisu že to Bondy četl. Bylo zřejmé, že už ho to

Rozkaz vychovatele číslo 4...			
Článek 1 : kázeňské ocměny = 0			
Článek 2.1. kázeňské tresty			
Důtka			
03129 Ořtzy	-	neurovanané věci ve skříně	
03953 Kostka	-	neurovanané věci ve skříně	
04026 Kočiš	-	neurovanané věci ve skříně	
03392 Stránk	-	neurovanané věci ve skříně	
9043 Ujhelyi	-	ležel na lůžku v nepovolené době	
05114 Dimeštrov	-	ležel na lůžku v nepovolené době	
04128 Kázeň	-	ležel na lůžku v nepovolené době	
03392 Makowetz	-	nesplnil výkonovou normu v I. děkadě	
06056 Turček	-	koupal se v nepovolené době	
05975 Ondrášek	-	špatně ustlané lůžko	
Zákaz záimové činnosti			
0730 Zámostný	1 měsíc	neurovanané věci ve skříně	
03546 Olach	1 měsíc	ležel na lůžku v nepovolené době	
04043 Procháčka	1 měsíc	nenastoupil na vycházku	
02813 Dubovecký	1 měsíc	ležel na lůžku v nepovolené době	
03967 Velšovsky	1 měsíc	ležel na lůžku v nepovolené době	
04405 Huďec	1 měsíc	nedodržíje pracovní dobu	
Zákaz přijetí balíčku			
9172 Koutný	-	ležel na lůžku v nepovolené době	
Spřičení kapesného na 1 měsíc			
9172 Koutný	25 %	neurovanané věci ve skříně	
04078 Čuraj	25 %	neurovanané věci ve skříně	
04120 Sochor	25 %	ležel na lůžku v nepovolené době	
03546 Olach	25 %	hrál na světlnici kostky	
ÚO-MPD			
0514 Makuňa	3 dny	špatně ustlané lůžko	
03405 Benák	3 dny	ležel na lůžku v nepovolené době	
9073 Kálein	5 dny	kouřil u prádelny při výměně prádla	
5866 Čech	3 dny	neurovanané věci ve skříně	
02813 Dubovecký	3 dny	ležel na lůžku v nepovolené době	
5866 Čech	10 dny	nesplnil VN za měsíc březen	
03943 Staroviš	10 dny	nesplnil VN za měsíc březen	
04662 Klimežák	10 dny	nesplnil VN za měsíc březen	
03309 Černý	10 dny	nesplnil VN za měsíc březen	
03953 Kostka	3 dny	neurovanané věci ve skříně	
01663 Rusnyak	3 dny	z vycházky odešel z jinou světlnicí	
03128 Čomarek	3 dny	nenastoupil na vycházku	
0506 Volán	3 dny	kouřil na vycházce	
01688 Wüנגh	5 dny	pronášel tabák do KT	
0514 Makuňa	10 dny	pronášel tabák do KT	
04826 Jirous	3 dny	na pracovišti hlasitě zpíval při práci	
03546 Olach	10 dny	nedodržíje pracovní dobu	
GU			
0514 Makuňa	3 dny	neuposlechl příkaz ref.pracoviště	
03309 Černý	10 dny	odmítnutí stravy	
03843 Staroviš	10 dny	odmítnutí stravy	
03546 Olach	5 dny	hrál na světlnici kostky	
5866 Čech	5 dny	nesplnil výkonovou normu	

Už se i bojíme, ještě nekradem...

Tento verš z Magorových labutích písní je pravdivý jen zčásti – tedy Martin nekradl, já ano. Dokonce jsem na to patřičně hrdý. Komu se povedlo ukrást v roce 1984 z nástěnky na chodbě nejšetrnější československé věznice před očima bachařů i muklu rozkaz vychovatele, propašovat ho ven a tam publikovat? Vynesl jsem ho ven spolu s Labutími písněmi a jeho opis se objevil na frontispisu Vokna č. 8, které vitalo v roce 1985 Magora na svobodě. Podruhé byl otištěn – jako faksimile – v příloze sborníku O československém vězeňství, který vyšel v Orbisu v r. 1990. Je to natolik kuriózní dokument, že mne okouzil již na té nástěnce a zaslouží si připomenutí i po těch letech. Mezi zločinci, kteří kouřili u prádelny či na vycházce, mají špatně ustlané lůžko či neupravené věci ve skříně, se výjima provinění vězně č. 04826, potrestaného třemi dny pobytu v ÚO-MPD (uzavřená oddělení v mimopracovní době – po muklovsku tři dny dny s vyváděním) vskutku skvozně – „na pracovišti hlasitě zpíval při práci“.

Proč ten kázeňský trest vůbec dostal? Možná proto, že vězeň má ve vězení trpět, nikoli se radovat a zpívat si při práci. I já jsem byl kázeňsky potrestán za to, že jsem se v Minkovicích – v jednom z nejhorších komunistických kriminálů – smál. Je tu i druhá možnost. Jan Lopatka píše v roce 1990 ve svém článku Případ Magor v lidových vinodích: „... zpíval jako prase, o hudebním sluchu nemůže být řeči. Ověřil jsem si to akurátně 1. ledna 1990 v pět hodin ráno.“ Stejný závěr mohl udělat i npor. Matuš Josef, o jehož hudebním sluchu nevím však nic, Martina jsem se kdysi ptal, odbýl to poznámkou, že se zajímám o pitomosti. Tak nevím...

V Praze 16. prosince 2011

Jiří Gruntorád 05728

vodu a Magor se v zrcátku auta obstojně oholil. Problém, který jsem podcenil, bylo oblečení. Magorovo tričko vykazovalo známky nepřetržitého nošení asi tak po dva měsíce. Některé díry se už slézaly ve větší místa bez tkaniny a mastnota by při ždímání patrně kapala. V kastliku auta jsem vozil hadr na okna, což bylo také triko, které jsem kdysi odložil. Ted bylo z nouze dobré, a tak jsme provedli výměnu. No – výměna není to správné slovo, protože to Magorovo tričko nebylo vhodné ani k utírání zpcených oken, a tak jsem ho hned zahodil. Když jsme přijždli k Chomutovu, byl Magor celkem v pohodě, normálně komunikoval a neprojevoval žádné známky opilosti. To moji pozornost lehce ukolébalo a tak, když jsme stáli na poslední benzince před Chomutovem, udelal jsem poměrně fatální chybu. Magor naléhal, abych koupil něco k pití, že potřebuje vyrovnat hladinu alkoholu, což by správně alespoň jedno pivo. Koupil jsem tedy pilitrovou plechovku Praždroje a Magor ji ocukuletu vyprázdnil. Jaké bylo moje překvapení, když jsem v krátké chvíli zjistil, že je zase naprosto ožralý – téměř tak, jako byl při odjezdu. Na další kolo strážlivění však už nebyl čas, museli jsme rovnou k soudu. Magora jsem musel vést podpaží.

Vstup do soudní síně byl impozantní. Magor objal předsedkyni senátu kolem ramen se slovy: „Víte, kdo já jsem? Já jsem národní hrđina Jirous!“ Předsedkyně senátu byla skvělá, ani nemrkla, zato velmi mladý státní zástupce nemohl dlouho pochopit, zda už začalo líčení nebo ne a netrpidnost tohoto jednání mu dělala zjevně potíže. Mi-

nijak zvlášť nezajímá, že už je jinde, o dost jinde, byt tehdy z nás ještě nikdo netušil, že o tři dny později bude tam, odkud se nám už nenavrátí...

A mezi tím? Vybavuji si pár krásných setkání s IMJ na sklonku své vojenské prezenční služby, když jsem byl na dovolence v Praze. Muselo to být někdy v létě 1979, pár měsíců poté, co Magor vylezl ze svého třetího kriminálu, takže jsme se zase všichni radovali. Vzal jsem ho po nějaké pijatice do Holešovic ke svému otci na oběd, oba jsme byli v kocovině. Byl jsem překvapený, jak si ti dva hned padli do oka: častovali se různými vtipy, místy dosti drsnými, vyprávěli si. Magor třeba měl řeči řekl tátovi: „No ale, pane profesore, nic ve zlým, ale hodně jste zchátral.“ Na což otec ve stejném duchu odvětil: „No, pane Jirousi, vy taky nevypadáte nijlíp!“

Další hezká setkání – a těch bylo několik – se odehrála v Telči a ve Staré Říši mezi lety 1985-88, tedy mezi Magorovým čtvrtým a pátým kriminálem. Tehdy jsem často jezdil do Telče za Bondým a Julii – a ovšem i za Magorem v Říši jsem se stavoval. (Měl tehdy ten tzv. „ochranný dohled“, takže nemohl jezdit do Prahy.) Jednoho krásného dne jsme seděli v Telči v hospodě u nádraží, Magor zpíval lidové písně a nařikal, že Julianě slíbil postavit houpačku „pro holčičky“. A stal se zátrak: podařilo se mi ho přesvědčit, abychom jeli do Říše, že mu s tím pomůžu. Houpačku jsme postavili. A snad je tam až dodnes – ted už k dispozici Magorovým vnučkám.

Jen jedno mé osobnější, důvěrnější setkání s IMJ bylo smutné. To bylo až v 90. letech, v době „Magorova soumaru“. To už nezálil a kvůli jednomu alkoholickému excessu ho „všichni zatratili“. Vyhazovali ho i z klubu v Jilské ulici, kam tehdy tak rád chodíval. Nechal jsem se tehdy vyhodit s ním, chodili jsme po Starém Městě a on mi vyprávěl, co se to vlastně s ním stalo, za co cítí vinu, proč ho odsuzují i jeho nejbližší přátelé. Byl temný, pochmurný, ale snad byl trochu rád, že si o tom může s někým trochu promluvit.

Ale příšly pak zase i veselejší chvilky, když jsme v roce 2006 připravovali druhé vydání *Magorovy summy*. Tehdy už IMJ „úřadoval“ ve smíchovské nádraží „Oáze“, kam jsem za ním chodil s korekturami. Když už toho mával dost, odsouval papíry, objednával panáky a velel: „Ke strojm!“ A zarářil stejně jako před mnoha lety.

Magor Jirous, IMJ, Martin, jak jsem mu říkal já, změnil i můj život – a já ho nepřestanu milovat.

Martin Machovec

1 V souvislosti s možnými interpretacemi Jirousovy poesie stojí za to připomenout jeho díplomní práci Vizualní poezie. Jiří Kolář a Henri Michaux z r. 1968, kterou se, pokud vím, ještě nikdo nezobýval: může totiž být cenným vodítkem při interpretaci Jirousových literárních východisk.

2 Viz Placákův text Magor na bílém koni, in lidové noviny, 19. 11. 2011, s. 12.

3 Viz Knížákův text zřejmě z r. 1975, nazvaný Prezident podzemí: „Soudruh Adolf je prezidentem podzemí / dává razitka do podzemních legitimací / členové Svazu undergroundové mládeže tleskají do rytmu plastickeho cajdání // ÚV SUMJ připravuje kulturní revoluci / ve svém štábu ve známé Ječné vesnici / soudruh Adolf bouchá pivními sklenicemi / z jejich třesků vyrůstá hudební obrození // Ať žije Adolf Jirous prezident podzemí! / Ať žije Adolf Jirous prezident podzemí!“ (In M. K., Písně kapely Aktual, Mafra, Praha 2003.) Zde je však nutno zdůraznit, že šlo o dobovou polemiku o podobě a směřování české kontrakultury 70. let, navíc vyjádřenou v básnické hyperbole, aforismu. Knížák zde – nepřilíš odlišně od kritických výtek Placákových, napsaných ovšem o 36 let později – naráží na přílišné doktrinarství v Jirousově Zprávě – a brojí proti němu se vši vervou osobnosti rovnomocně silné a vlivné, navíc zřejmě ještě mnohem více přesvědčené o „své pravdě“ než tehdy IMJ) o své.

4 Viz víkendovou přílohu MF Dnes z 19. 11. 2011.

chal a Fricek byli už na místě, tak jsme se s nima objímali a zavzpomínali na dobu před čtrnácti lety. Paní předsedkyně nám dala chvíli času a pak nás lehce upozornila, že by ráda pokračovala v jednání. Skutečně jsem se lekl až ve chvíli, když nás požádala o doklady totožnosti. Magor vstal a oznámil, že občanský průkaz už před třemi lety zahodil. To byl patrně klíčový moment, který rozhodoval o úspěchu celé anabáze. Paní předsedkyně však opět ani nemrkla a diktovala do protokolu: „Generálie jako na straně listu...“ Její právní vědomí uneslo skutečnost, že jde o „generálie“ čtrnáct let staré. V průběhu řízení Magor neustále vyskakoval k různým projednávaným skutečnostem, nejčastěji s návrhem, že k danému tématu napsal básně, kterou by ted právě recitoval. V několika případech se to i stalo, ale nešlo to pořad, protože by jednání asi trvalo dost dlouho a nechtěl jsem trpělivost paní předsedkyně zbytečně testovat. Vyzkoušel jsem si tedy to, čemu katolici říkají trojjednost, byl jsem totiž zároveň obviněným, svým advokátem, ale hlavně Magorovým bachařem.

Soud pro nás dopadl dobře. Žádné zbytkové tresty, všichni plně osvobození. Cesta k odškodnění byla volná. Pro Magora to znamenalo více než sto tisíc korun, které se mu našťásto do rukou nikdy nedostaly a správně s nimi naložila Juliána. Paní předsedkyně jsem poslal kytiči růží.

František Stárek Čuňas

ukázka z připravované knihy „Legendy o Magorovi“

Vzpomínka první

S Jírousem mě s největší pravděpodobností seznámil koncem šedesátých let básník Nikolaj Stankovič, se kterým jsem někdy v době 1969/1970 bydlel na pražské koleji Větrník, ale určitě jsem o Ivanovi věděl už dříve. Nedal se přehlédnout, stejně jako se nadal přehlédnout Honza Steklík, Karel Nepraš, Nada Plíšková, Otakar Slavík, Evžen Brikcius, Rudolf Němec a další postavy z Křižovnické školy čistého humoru bez vtipu.

Ta tehdy měla hlavní stan v hospodě U Městské knihovny neboli U Svítáků ve Valentínské ulici, kde měl ale Ivan silnou konkurenci, protože kolem stolu v piva seděl jeden exhibicionista vedle druhého a prosadit se mezi těmi velikány nebylo vůbec snadné. A tak jsem Ivana spíš registroval než znal. Se Steklíkem nosili vlasy až na ramena, dlouhé kabáty po zem, po vzoru Slavíka bouchali lidi pěstmi do zad a řvali.

Vzpomínka druhá

Z hospody U Rakviček (správně U Rychtářů) na Staroměstském náměstí jsem se jednoho dne v podvečer vydal s Petrem Chudožilovem do Galerie Václava Špály, kde pomalu doznívala legendární éra výstav pořádaných Jindřichem Chalupeckým. Psal se pravděpodobně rok 1970 a začínalo normalizačně přitluhovat. Ve Špálovce bylo narváno, na dlouhou dobu naposledy tady vystavoval myslím Nepraš se Slavíkem (nebo snad Plíšková?). Z nějaké blízké hospody dorazil Jírous se Steklíkem. S těmi dlouhými vlasy vypadali jako andělé pomsty, své dlouhé tmavé kabáty vláčeli po schodech a řvali: Dalmácia, Dalmácia, Dalmácia! Nic jiného z nich člověk ten večer nedostal. A když jsem se jich obou po mnoha letech ptal, co to mělo znamenat, nebyli mi to schopní vysvětlit. Možná si to ani nepamatovali.

Vzpomínka třetí

K Rakvičkám dorazil Jírous se dvěma staršími pány, kteří v nás vzbuzovali od prvního okamžiku jakousi nezvyklou, ale přirozenou úctu. Sedli si k narvanému stolu, Ivan s nimi rozvázně hovořil o výtvarném umění a o poezii, a jak bylo jeho zvykem, zpaměti a podle názoru znalců zcela přesně citoval dlouhé úryvky z děl svých milovaných spisovatelů. Nejráději měl, pokud si dobře vzpomínám, Alexandra Grina. Ti dva pánové, kteří s Ivanem a s námi rakvičkářskými štamgasty seděli u jednoho stolu, byli Jindřich Chalupecký a malíř Kamil Linhart.

Vzpomínka čtvrtá

Začátek sedmdesátých let. Jírous se stává uměleckým vedoucím hudební skupiny The Plastic Peoples of Univers, o jejichž koncertech a průsvizích v hospodách sice slyšíme, občas s některými z muzikantů sedíme U Svítáků na pivo, ale jen málokdo se jejich koncertu na živo zúčastnil. Je všední odpoledne, kráčím v Celetné s kufríkem přes Staroměstské náměstí, kde poklábám Věru Jírousovou a Ivana. „Jedeme s Plastikama na koncert do Děčína. Nechceš jet s náma?“ ptají se. Jedu. V Děčíně vidím a slyším jedno z těch legendárních představení. Na jevišti Plastici v dlouhých bílých řízách a s pomalovanými obličejí, jak to všechno navrhla malířka a textilní výtvarnice Zorka Ságlová, Jírousova sestra. K tomu ta příšerná muzika, ohňové efekty a velký, několik metrů dlouhý nafouknutý plastikový pytel pomalu letící z jeviště nad hlavami diváků. Po celou dobu koncertu a celou zpáteční cestu do Prahy mně šleně třesl hlava.

Vzpomínka pátá

Magor se neobjevoval, ale zjevoval. Byly doby, kdy jsme ztráceli přehled, je-li zrovna na svobodě nebo bručí v kriminále: Někdo tehdy vždycky zrovna někde „seděl“. Žvykli jsme si na to. Jednou takhle procházím ze Staromáku Melantriškou, byl ještě březen, zima a nevládnó a naproti mně si to po ulici šel Jírous s nějakými lidmi. Na hlavě černý široký klobouk, pouze v černé košili s vyhrnutými rukávy. Nejdůležitější postava daleko široko. Vidím, že se snažíš splynout s davem,“ říkám mu. „Nehodlám jim to ulehčovat,“ dí Ivan, kterého občas sleduje Státní bezpečnost. Pám se, ve kterých hospodách se bude ten den pohybovat a taky na to, jestli má kde spát. Dávám mu adresu a telefon, aby se ozval, kdyby nevěděl kudy kam. Pak na celou záležitost zapomenou, ale ve čtyři ráno někdo divoce zvoní u venkovních dveří. Magor má s sebou nějaké děvče a plné kapsy papírků s básněmi. Čte mi jednu po druhé, se spánkem je konec. Abych mu to oplátil, vytaším se se svou poezií i já. Ivan čte, bere do ruky tužku, škrta zbytečná slova, opravuje. Po ranní lekci z poetiky odcházím rovnou do práce a Ivana nechávám spát. Druhou noc už nedorazí. Míží neznámo kam.

Magor - Dvanáct zastavení

Vzpomínka šestá

Začátek devadesátých let. Těd' zrovna bydlím v jednom bytě na Petřinách. Magor se zjevuje v Praze s nějakým člověkem z Jihlavy, který mu zrovna financuje jeho teď už svobodný, veselý, bezpracný život. Rozhodli se, že si užijí nočního života v hospodách a rockových klubech hlavního města. Oba se stěhují ke mně. Domů přicházejí k ránu, probudí mě, pak vyspávají, já musím jít sloužit do rádia. Ivan se v noci vrací hla-dově, otevře ledničku a z toho, co dům dal, něco vaří. Otevře všechny konzervy, použije hrnce a kastroly všech velikostí, vraží do toho veškeré koření. Potom obvykle usne a krmi připálí či nechá zuhelnatět. Ráno nedospalý zuřím nad tím bodelem v kuchyni i nad tím, že mě zase vzbudili. Píšu Ivanovi instrukce, co je třeba udělat: uklidit kuchyň, umýt nádobí, vytřít všude podlahu a jako bonus – umýt okna. Večer se nestačím divit. Kuchyně a podlahy se jen blyští, nádobí umyto i ta špinavá okna s výhledem na Říp jen září. Další den se mi hosté vracejí zase k ránu. Snaží se mě nezbudit, naslápají opatrně. Tentokrát žádné vaření. Ráno se jdu osprchovat do koupelny. Vana je do poloviny napuštěná vodou a

2011

v ní plave všechno, co měl Jírous na sobě. Včetně bot. To byla Jírousova hygiena na cestách. Samozřejmě musel počkat do večera až mu všechno uschne, protože náhradní oblečení s sebou nevozil. Další den už Ivanovu mecenáší docházejí peníze, zato mu zůstávají nepopsatelné zážitky. Sám přiznává, že těch pár nezapomenutelných dnů a nocí s Magorem opravdu stálo za všechny prachy. No a já se mohl po několika dnech zase pořádně vyspat.

Vzpomínka sedmá

Když jsem začal před dvaceti lety pracovat v Českém rozhlasu na stanici Vltava a v pořadu Kulturní revue, který jsme tehdy dělali, dostal jsem na starost výtvarné umění, přemýšlel jsem, jak do té práce zapojit Jírouse. Ten sice občas ještě někomu výstavu zahájil nebo alespoň na vernisáži odrecitoval svou právě napsanou aktuální báseň, ale jinak považoval svou uměleckou – historickou a výtvarně kritickou kariéru, kterou začal koncem šedesátých let ve Výtvarné práci, za uzavřenou. Ani jsem nechtěl, aby něco psal. Jen to, že by jednou za týden nebo čtrnáct dní přišel a živě posluchačům pozpírávěl, jaké výstavy ho v tom týdnu zaujaly a co si o nich myslí. Ivan sice souhlasil, ale nikdy se nedostavil. Vlastně jednou ano. Volali mi z recepce, že dole na mě čeká nějaký opilec dožadující se vstupu a mikrofonu, aby mohl cosi podstatného sdělit národu. Samozřejmě to byl Jírous zlitý jak zákon káže. Jen těžko si dal vysvětlit, že náš pořad zrovna nezysláme ani nemám k dispozici frekvenci ve studiu. Ale nějakým způsobem jsme nakonec spolupracovali. Dělal jsem s Ivanem rozhovory, když vydal nějakou svou knížku nebo zahajoval výstavu našemu společnému kamarádovi malíři Josefu Čáčkovi. Párkrát se objevil také v pořadu Pater Noster, který jsem dělal rozhlasově s malířem, písničkářem a básníkem

Žbyňkem Benýškem po zániku časopisu. Natáčet s Magorem nebyla žádná legrace, novináři se mu spíše vyhýbali. Hodně záleželo na tom, v jakém byl stavu. Naposledy jsem s ním dělal v roce tuším 2008 v La Fabrice rozhovor ke koncertu a křtu nového CD Pavla Zajíčka a DG 307. Jírous prohlásil, že rozhovory nedává, ale prodává, a požadoval štamprli slivovice. Slivovici neměli, spokojil se s hrůškovicí, ale požadoval dvě. Rozhovor byl skvělý, Ivan mluvil s nadhledem – rozvázně a moudře.

Vzpomínka osmá

Tu historku jsem málem zapomněl, ale na Magorově pohřbu před kostelem ve Vydří mně ji připomněla Isabela Fárová. Odpoledne po pohřbu vynikající české historičky fotografie Anny Fárové jsme seděli v hospodě Na Smetance na Vinohradech, popíjeli a vzpomínali na nebožku, kterou jsme všichni měli rádi. Jírous, který pil pivo a nějaké kořalky, v jednu chvíli vstal, začal svlékat košili a jednomu z vedle sedících umělců chtěl zřejmě rozbit hubu. Situaci se ale podařilo urovnat, Ivan se uklidnil a dal se do spisování. Pak za mnou přišel s několika

umřu-li dřív já, bude mi mluvit na pohřbu on, spočine-li na věčnosti dřív on, posloužím mu nekrologem já. Ivan mě tedy předešel a na jeho pohřbu bylo tolik řečníků, že jsem se ke slovu nedostal. Ba, málem jsem se nedostal ani do kostela. A po pravdě řečeno, do jakékoliv řeči mi ani ten den nebylo. Že se miůj vlastní pohřeb bude muset obejít bez Magorova nekrologu, mě ale mrzí. Těžko budu hledat někoho, kdo by to dokázal líp. Nebo aspoň tak, jak si to představuju. Jsem rád, že mi onu památnou sobotu bylo dopřáno projít jako poutník pod mariánskou korouhví a pod prapory monarchistů tu dvacetikilometrovou cestu ze Staré Říše do Kostelního Vydří, kterou Ivan Martin Jírous tak rád chořoval.

Vzpomínka jedenáctá

Bylo to někdy koncem dubna k závěru devadesátých let, když se mi naskytla příležitost navštívit s jakýmsi zájezdem Českou Kanadu, Slavonice a Dačice. Den nebo dva dny před odjezdem jsem potkal v hospodě U Rudolfiny, kam se tehdy ještě chodilo, Ivana Jírouse, který se zrovna

jsem vytrhl z bloku listů papíru a Ivanovi napsal vzkaz: „Nasrals mě, že jsi nedorazil, tak jsem ti postavil pod okny máj.“ Ale nakonec jsem byl rád, že se neobjevil. Asi bych s ním musel dva dny pít a Bůh ví jak by to skončilo.

Vzpomínka dvanáctá

Jak to měl Ivan Martin Jírous s penězi bylo pro nás záhadou. Nemyslel moc na budoucnost a jak stárl a přicházely nemoci, dostavovaly se deprese a zádumčivost. Kdysi jsem se ho zeptal, jak to má se sociálním a zdravotním pojištěním, ale to bylo pro něj téma, o kterém se vůbec nehodlal bavit. Nikdy si moc nedělal starosti s tím, jestli má na zaplacení. Nepůjčoval si moc – padesátku, stovku, ale někdy furiantsky požadoval, aby mu kamarádi zaplatili taxíka, když se rozhodl nenadále odjet do Staré Říše. Občas jsem mu zaplatil pivo nebo kořalku, jako asi každý. Jednou si chtěl půjčit pětistovku, já mu nabídl tisícikorunu, ale Ivan ji odmítl. „Víš,“ řekl, „já si půjčuju jenom do pěti set, protože do pěti stovek nevracím. A nevracet nad pět stovek, to mi připadá blbý.“

Karel Oujezdský

+++

(I.M.Jirousovi)

Opilý
čistý jak bůh
nebo hovado boží
se všude vysvlékal
když na ni narazil
byla rozměklá
jak namočený chléb
nebo dojička krav
jak ji říkal
nebuď tak spanilá
ve své nahotě
opilý 2002

Michal Matzenauer

Nuptiae facta sunt in Imperio Veteri
sive
Ad Magorem Dei Gloriam

Hodie
nuptiae

cuius culpa?
nullius culpa

vis Magor

Konala se svatba ve Staré Říši
aneb
Pro Větší Slávu Magoří

Spjati na veselce
do kozelce

čí to vina?
vše jiné než čertovina

viz Magor

Eugen Brikcius

Báseň-tácek věnoval Magor fotografovi Jiřímu Stachovi

chýštal do Pro středního Vydří. Domluvili jsme se, že se tam u něj v sobotu večer zaštavim, přešpím tam a ráno budu pěšky pokračovat přes pole a lesy směrem na Telč. Pro jistotu, kdyby se někde zapomněl, což se mu stávalo víc než často, jsem se ho zeptal, jak se do domečku dostanu, když tam nebude. „Já, nezamýkám , blbě,“ odvětil, rozloučili jsme se a já v sobotu odpoledne po prohlídce dačického zámku vyrazil se svou přítelkyní Hankou pěšky do Pro středního Vydří. Místní chlapí zrovna stavěli na návsi máj, tak jsem jim coby hoch z moravské víscky trochu pomohl. Ivan do Vydří nedorazil, ale zamčeno opravdu nebylo. V místnosti s postelí vysoko nastanou peřinami bylo vlhko a šero, uprostřed zela asi metr hluboká čtvercová hliněná jáma, vykopaná prý Magorem při marném hledání pokladu. Uprostřed ní dosud stál vánoční stromeček ověšený teď už scorklými jablčky. Radši jsem přespal na zaprášeném gauči ve štodole, přikrytý nějakou nalezenou dekou. Ráno, než jsem se vydal na cestu k Telči,

Polívka v Klice

Bylo to někdy v polovině devadesátých let, když se ve Ztichlé klice objevil Martin bez koně, zato se spoustou mně neznámých hub. S vášnivým houbařem Ivanem Wernischem jsme se pak hrabali ve zpuchřelé a páchnoucí igelitce a prohlíželi roztočivné (i velmi potvorné) tvory matky přírody. Dlužno říci, že některé z nich jsem do té doby nikdy neviděl. Při tom zábavném zkoumání jsme konzumovali docela slušnou kořalčičku, a to nám příjemně protáhlo pracovní den. Martin tašku v Klice zapomněl. Přišel si pro ni za dva dny. A tvářil se triumfálně. Se slovy „něco sem vám přines, čuráci,“ hodil na stůl další igelitku, plnou zčásti ohlodaných velkých kostí. Na moji nesmělou otázku, kde k tomu pokladu přišel, odvětil: „Nějaká piča to vyhodila do popelnice! Budu vařit, udělám vám výbornou polívku.“ Na naše námitky, že nemáme hlad, že nejsme zvyklí přes den jíst, že nevlastníme hrnec na vaření, že nádobí jsme rozbili, reagoval pouze úsměvem a pak nám prozradil, že na vše mysl. Na chvilku se vzdálil, a když se znovu objevil, nesl veliký, pořádně špinavý hrnec. Měli jsme tenkrát v Klice takovou malinkou kuchyňku s vařičem, který nám sloužil výhradně pro přípravu čaje a kávy. Martin se pustil do vaření – naházal kosti do vody a opět zmizel. V pravidelných intervalech se objevoval, aby zkontroloval vývar a zároveň aby do něj přidal to, co nově přinesl. Tu to byla oschlá mrkev, pak zase cibule, povadlá petržel, nelibě vypadající libeček. Martin se pohyboval jako průzkumník v neznámém terénu a s radostí hledal další a další přísady, které pak do polévky přidával. Raději jsme se ani nepokoušeli zjistit, kam na ty dobroty chodí. Kliku ovládly znepokojivé vůně. Že ztichlé se stala smradlavou. Martin během vaření recitoval své básně a posílal se domácí slivovici (abychom přemohli nejistotu, kterou v nás vzbudil, posílávali jsme se taky). K večeru vše mistrovsky završil – vysypal do své polévky ještě zapažené houby, a bylo hotovo. Pak se pustil do uklídky kuchyňky a mytí nádobí. Když skončil, všude stála voda, ale v kuchyňce bylo čisto a nádobí se tak lesklo jako nikdy předtím. Potom nás se slovy „tak máte, holomci, navářím alespoň na týden,“ opustil. Musím poctivě přiznat, že jsme tu polévku ani neochutnali – kosti vylovené z popelnice nás od konzumace odradily. Na naši obranu nutno říci, že nikdo z nás nezažil hlad, nebyl internovaný v gulagu, v koncentračním táboře, ba ani v českém vězení. Martin se za ta léta v kriminále naučil vážit si každého kousku jídla a to jeho vaření bylo velkou lekcí nám rozmlsaným a zkaženým mizerům.

Jan Placák

Pegas se zasněženými kopyty

O poetice Ivana Martina Jirouse

Ivanovi Martinovi Jirousovi

„Národe, probud' se,
Tým bohatstvím je milování“
Na dívčích tlech zůstáváme podepsaní
Ženu, když miluješ, často ji jak báseň spálíš
I s věnováním

(ticho, 2009)

Myšlenka, o níž si myslím, že si ji Martin Jirous myslél, a která je prvním veršem básně ze sbírky mediálně-telepatických básní, byla v jeho přítomnosti veřejně přednesena, a když neprotestoval, zůstala jedním z jeho poselství, jež sděloval nejen jako básník na pergamentu („s oslíma ušíma“), ale jako mystik i prostřednictvím ducha.

Verš ilustruje rozporuplnost básnického mýtu, jemuž je vytýkáno opilství, a proto je mu někdy přisuzována neúplatnost barbarství. Tím část literárních kruhů dodnes znehodnocuje jeho kontroverzní tvorbu, a to vzbuzuje ne jeden otazník. Bernou minci může být, že I. M. Jirouse přijala do svého lůna katolická církev, jsa pro ni věrným mučedníkem, jenž svedl zápas o Ducha svatého, být sám Magor Jirous se k žádnému z církví veřejně přilíš nehlásil.

V textu se budeme zabývat především proklínáními prvními sbírkami, Magorova poetika ale nebyly jen básně. Jeho stripťázy byly tím lepším, co jsme z české kultury viděli. Ziráli jsme na něj s dojetím a obdivem, jak by to byla Claudie Schifferová. Měl statné a nezahanbené tělo, po jeho atletické šiji splyvaly bujné alabastrové vlasy jak hřiva pegase. Vykračoval radostně na místě, ruce u těla, rázoval jimi do kroku na neviditelné cestě čistým ubrusem, jak by mával perutěmi. Recitoval přitom Rilkeho nebo variace státní hymny. Rovněž jeho happenings by neměly být označeny za pouhé výtržnosti a zapomenuty – jsou pravým českým situacionismem, českou akční poezií (např. přepadení prezidentského speciálu při letu do N. Y.) Že to pro? Tabuizovaný tvůrce je odkázán jen na tělo a na ducha. Aby se mohl umělecky vyjádřit, musí vymyslet situaci. Pro někoho performanci, pro jiného výtržnost. Ostatně, Magor se k umění happeningu programově hlásil od 60. let, kdy byl členem „oficiální“ školy českého happeningu *Křivonická škola humoru bez vtipu*, a věnoval se mu teoreticky, byv tak dříve performerem než básníkem. Toto umění, a schopnost něj provokovat, mu zůstalo vtěleno až do smrti; performování se nelze odnaučit.

Zůstavše striktními, let's take Magorův ranní zpěv, jenž vyšel, když bylo M. Jirousovi již jednátřicet let, v roce 1975; jedná se tak o debut pozdní. (Za názvem se skrývá ranní záchvat kašle, který autora pronásledoval během prvního věznění v nižší z nápravných skupin, kdy mohl ráno vyjít na dvůr.) K poezii Magora přivedla jeho studentská láska a první žena, básnířka Věra Jirousová. Začal psát z lásky k ní, anebo jí naschvál, ovlivněn poetikou podzemí 50. let, především realismem Egona Bondyho. Magor pracoval podle vlastních teorií druhé kultury (ve smyslu otherculture) a tvůrčí distance od estetiky umění establishmentu, k nimž je ale zcela určitě vedl rafinovaný šaman, a tomu také sverzátné texty odpovídají. Autor v nich dehonestuje své nesvaté, co může být mainstreamovému jedinci „svaté“. Potopou lyrické zvůle činí z „příbhlé“ a vražedné(!) normalizační kultury Sodomu. Stal se nejen nástupcem Bondy-

ho, ale i předchůdcem vlny nonkonformní kultury, mj. Sex Pistols.

První sbírka prakticky zlidověla a dnešní undergroundová mládež se jeho básněmi častuje jako lidovými pořekadly, aniž by si byla vždy vědoma, kdo je jejich autorem. (Make Up/ Not war – Max zjihnul/ já ze-severněl – Čurák čurákem zůstane/ I když mu nikdy nevstane). Kratičké texty připomínají dnešní „hlášku“, verše nepsala zlučovitá lopata, ale precizní vědec až nadpřirozeně inteligentního rozhledu a evropského formátu, jehož bývalí kolegové v emigraci vyučovali na předních lyceích, a jemuž samotnému bylo nemožné věnovat se práci, které obětavě věnoval svůj intelekt, a to jen proto, že mu byli sympatičtí hippies. Estetika této prvotiny je možná stále sokující, magorská, nikoliv samoúčelně zvrhlá.

Již druhá sbírka *Magorova krabička* představuje určitý první zlom, byť se v ní autor pohybuje od jednoho lyrického extrému k druhému. Je členěna do delikátních oddílů, jež jsou zvány, zřejmě pod vlivem výtvarných směrů, jako adorační lyrika, imbosh

Kromě textů mezní reflexe, např. xxx(Byl to geofyzikální průzkum), ve sbírce vyniká i básen Orlandovi di Lasso. Melodické šestiverší, nosně vystavěné na naivistickém rýmu, je básní o gavotě bohémského večera, o tom, jak má krásná dáma na hlavě poprvé básníkův klobouk. Jirous se s nebyvalou lehkostí osvobozuje od prokletí i prizmatu doby a v nadčasových verších ukazuje básnický profil.

„Nemáte doma/ Demla alkoholu“ je text za sbírky *Mládí nezvykoušené*, v níž se vrací k ironizující lyrice svého guru, Egona Bondyho. V tomto případě ke konkrétní poezii fúze, již se, buď v hospodských kurzech, nebo přímo u něj doma, věnoval s Andrejem Stankovičem. Prvímým odkazem k nesmrtelnému guru je básen: Plamenem/ v plamenech hořel plamen. Reprezentativní poetikou I. M. J. je ve sbírce ohavně krásný valčík a bluessspirituál Videa. *Magorovo borágo* a *Magorova mystická růže*, sbírky z let 1981, jsou rovněž důležitými kroky k básnické věčnosti. Objevujeme lyrickou popisnost, místy plochou: duha ze země

Pegas se zasněženými kopyty: Svlечený Magor v náručí Petra Plácáka v hostinci Na Slamníku, 1991

foto: Ondřej Němec

art, Juliana (s dedikací Olze Havlové; sic!), makarónská lyrika, efeméry, mořští koniči, hamadryádní poesie apod. Podstatné je, že ve sbírce vyšla básen 1979, šestiverší českého daktylského jambu, raženého betonujícím akcentem předložky do, s religiozním motivem Panny Marie a s národním motivem dvouocasého lva. Jedna z nejkrásnějších básní I. M. J. je prvním klíčkem pozdější symetrické melodické poetiky, opřené o verbální rytmus přízvuků a vázaný souzvuk (zde v podobě abacc), který vznikl při opakovaném verbálním opakování a snad i deklamování básně. Je to první klíč k jeho nejslavnějšímu textu: xxx(Neplavil jsem se po mořích), jenž také zazněl v klášterním kostele v Kostelním Vydrči nad jeho rakví. Mementem je i bluessspirituál Reconstruction, psaný makaronskou angličtinou. V něm se první je nejosobitější přínos M. Jirouse jako *ontologického* básníka ve schopnosti zaznamenat ergorealistické konkrétně jsoucna, jež v zúženém levelu existenciality bytí a ve stíněné chvíli významově (protože *programové* dichotomní) proměnlivé intencionality ontologicky hmatatelně vnímá zatýkaná paměť a vědomí poutané do okovů.

šplhala k mrakům, jindy vynikající: na jablčích zbylých/ slunce se trochu trpýti, nebo Potichu se smrky/ kácejí mezi housle. Sám autor zaznamenává, „že nedokáže popsat plující oblaka“ – toto období je až beatnickým hledáním básnického tvaru, jež doplňují bolestné a působivé žalmy, modlitby a kyrie věnované vězněným přátelům (mj. V. Havlovi). Celek tvoří dokumentární poezii, vytvářenou alarmujícími podněty, které autor zaznamenává téměř instinktivně a mimořádně autenticky. Jirous je básníkem vnuknutí, místo generování verše ostantativně a jednoduše zapisuje skutečnosti, místo metafor vytváří spojitosti. Spojuje výjimečné s obvyčejným, sakrální se sekulárním, užitečné s potřebným, vnitřní s konkrétním, něžné s hrubým, vědecké s vulgárním. To vše prošito geniálními perlami. *Jean-Paul Sartre seděl v parku,/ pozoroval kořeny/ a napadlo ho:/ a to je to zření://co kdybych se stal kořenem sám?//to mi prozradil Váňa,/aristokrat,/ je financoval PP desku.//Radši se na to měl vysrat.//* – Jedna z básní, jejíž skladbou se blíží k soudobé francouzské poezii konsensu. V jejím duchu zřejmě by psal častěji, kdyby nebyl vězněn osm a půl let.

co je za slovy, jako nedílná součást „pravé hmotné skutečnosti“, byt, paradoxně, fyzikálně jsou – věčně zavrhanou – přeci a stále jen a jen semiósou, textem, slovem, informací, do znaků a kódů zaznamenanou českou myšlenkou. V důsledku tak působí jako nadčasový iniciační text, jako existenční mez ducha. Kolik bolesti a jak nesmírná velikost vystupuje ze zpovědi básníka, jenž má strach na vězeňském dvoře utrhnout stvol jarního kvítku; a právě to je prubířským kamenem konkrétní poezie životního postoje, jenž činí poezii věrohodnou výpověď o životě. Poesii silnou a aktuální, vždyť kolik lidí je v dnešních dobách propuštěno z práce a vyhozeno na dlažbu, příležitostně tak deportováno pod most a prakticky zahubeno jen proto, že si v pracovní době přivoněli ke květině.

Z autorova odkazu je někdy přiskrčeně škrtána sbírka *Magor dětem*, která je jednou z nejkrásnějších, jakou po sobě zanechal. Dovolme si odcitovat alespoň krátkou ukázkou: *Jsou kohouti barvy malin,/ kohouti bleďí akamarin,/zlataví jako včeli med/ i žluť jako sirný květ/ zelení, modří, a to se ví,/ taky kohouti růžoví. (Františčina kohoutí píseň).*

Ochranný dohled, Magorův Jeruzalém a *Magorovi pláci* jsou oproti ostatním sbírkám, často tvořeným nejtrůžnějšími způsoby apostrofů, jakási nokturna, jsou zápasem autorova nitra. Básník se v nich obrací k rozporům vlastní existence, kterou utápí v alkoholu, aniž by ovšem verše znamenaly společenskou rezignaci. Ve splétání obvyčejného s velkolepým nachází nebyvalý glanc, později dělá i do housek (respektive hradu Houska), což je téma ostatním autorům zapovězené, ba přímo neplodné: Dvě těla do sebe propletená/ jako houska. Po zápase o Ducha svatého tak přichází období dalšího hledání, hledání životního prostoru i role mezi básníky, jimž se nestálé říká: „aby se vysrali na psaní“. Více se otevírá volný verš, který autorovi umožní zachránit básnickou duši. Jirous jím, pro změnu, psal ale už dříve, velmi skvěle v básni Petru Uhlovi (in *Magorova mystická růže*).

Volný verš realizuje v nedoceněné sbírce *Magorův soumrak*, již se opět vrací na nejvyšší „level“ myšleného, ale zásadního pantheonu. Jestliže někdy mluví o „blůz“ a elegiích, a jestliže se někdy hovoří o elegickém psaní autora, pak Magorův soumrak skutečnou elegií je. Oproštěnou o dějinný zápas i o vzpouru, obvyčejný příběh chlapa, který místo divokých koček (hrozičích rukou na koncertech a kašlajících na oběti komunismu) nachází ženu, již prsa jsou dnes zhrublá jako skelný papír. Jestliže jsme hledali u básníka něhu, máme ji zde, v podobě čistě lyrické reflexe, právě v této sbírce. Básním dodnes tluč srdce a voní chlapskou vůni, texty o pozdní krizi středního věku jsou nepřekonatelné. Sbírký *Wydrzie Mediocri* a *Magorova děťátka* jsou dvěma rubíny zasazenými kolem tohoto vzácného smaragdu. I. M. J. je psal ve chvílích, kdy byl políben múzou, sedal si v hospodě na tišší místa a psal verše za veršem. Někde je pak přednášel náhodným posluchačům, jindy je skromně ukryl do kapsy nebo spálil v popelnici, podnikal velké činy nebo světybné muklovské magorie a tyto dvě sbírky sestavil pravděpodobně až na utkvělé prosby přátel v roce 1997.

Udělati zjevně dobře, neboť tím podnítili básníkovu kurážnou mysl k nesmírným počínům, jimiž jsou vztekly, kacírský a panovačný *Ubíjeť Labutí* (2001), napsaný pod vlivem drog, a *Magorova Vanitas* (1999), *Popelnice života* (2004), *Rattus Norvegicus* (2004), *Okuje* (2007) a *Rok krysy* (2008).

Přestože v určitém věku je každá nová sbírka prakticky juvenilní, až na několik marných úliteb se autor drží pevně v sedle a knihy jsou skutečnými triumfy básnickovy věčnosti, ztvzřující oprávněnost jeho mýtu. Pívat je přilíš je stále předčasné. Autor obvykle píše na čtyři spnoplé skvěle, podle čtyřramennosti kříže. Okuje přitom věnuje bratřím Mrštíkům, J. Š. Baarovi a hrdinům jejich práz. Připomíná, že pominou-li původní česká slova, mj. mrvl a kouzně, český národ pomine s nimi. Samo slovo okuje přitom provází autora od prvních sbírek, původně ve smyslu okov, v rámci fonetické podobnosti jako druh spojitosti, později ve faktickém významu kovářského štěpku, který nevzniká ranou kladiva, ale žářem ohně, prudkostí měchu. Intimní Rattus Norvegicus je ceněn i nejkritičtější literární kritikou. V Roku krysy, věnovaném Martinovi Machovcovi a přátelům z undergroundu, završuje svou autorskou klasiku verši, nad nimiž se tají dech:

Na skutečnosti/ nic nezměníš/ když spálíš jišku tak ji vyhodíš/ někdy i s pánví// Nezabráníš tomu/ aby na hřebenech střeš/ přestali skřehotat pávi...

Básník Ticho

Prameny: P. Čáslavová, R. Kopáč, M. Machovec, J. Trávníček, P. Plácák, F. Stárek

Bezdůvodné veselí

Vzpomínání na Ivana Jirouse

Ivan Jirous, tehdy ještě ne Magor, byl v 60. letech mým spolužákem na Filosofické fakultě v Praze. Oba jsme studovali dějiny umění, obor spíše prestižní, dosti hermetický, jen s nevelkým počtem studentů. Největší pozornost byla věnována české gotice, méně už baroku a moderní umění se nepřednášelo vůbec. Dějiny umění končily na přelomu 19. a 20. století, někde u symbolismu a secese.

Seděli jsme jednou po přednášce v hospodě U parlamentu a já vychvaloval nové vydání sbírky Paula Eluarda *Veřejná růže* s kolážemi Karla Teige-ho. A znáš staré, původní vydání, zeptal se Ivan. Musel jsem doznat, že neznám. Staré vydání Ivan pochválil a nové nazval sračkou. Ivan měl už tehdy informace o moderním umění, které jsme neměli. Zdrojem byl Jiří Padrta, jeho bratranec, významný kritik a pozdější šéfredaktor *Výtvarné práce*. V době studií nosil Ivan černý svetr a brýle s tlustou obroučkou a vypadal jako pravý intelektuál, existencista z Latinské čtvrti. Pokud vím, opisoval na psacím stroji tehdy nedostupné texty Franze Kafky.

Po sovětské invazi v roce 1968 a hlavně po nástupu normalizace padla na společnost chandra. Zanikaly časopisy, přestaly vycházet zajímavé knihy, ubývalo i výstav, které stály za zhlédnutí. Intelektuální debata se přestěhovala do hospod, samozřejmě té nejnižší cenové skupiny, do tzv. čtyřek. Chodilo se ke Svítákům, ke Křivoníčkům, ke Štice, pod „paraplíčka“ v rohu Staroměstského náměstí a také k Soudku do Ostrovní ulice. Doba byla najednou plná básníků, kdekdo skládal hospodské popěvky, krátké a vtipné přípovědky. Veršovali Petr Lampl, nazývaný Peták,

Vladimír Burda, Naďa Plíšková, Evžen Brikcius, Andrej Stankovič a samozřejmě také Ivan Jirous. Hospodská lyrika tihla k disonanci, grotesce, nonsensu... Když si dnes procítám Ivanovy básně, stále slyším v pozadí hlasy tehdejší doby, rachot hospody, povykování a blábol podnapilých hostů. Ujal se výraz „bezdušodné veselí“ jako označení chvilkové vytržení z bečasí stále tíživější doléhající normalizace.

Když jsme jednou seděli U Svítáků, Ivan prohlásil, že sežere pivní tácek. Potměšile ochotný číšník okamžitě přinesl na talíři nový čistý tácek, jídelní příbor a přidál i hořičky. Ivan se do táčku pustil a opravdu ho sežral a zapil půllitrem piva. Bylo to jen dadaistické vystoupení, potřeba projevit se gestem, zatím žádná provokace proti režimu. Ivan teprve do své role vstupoval, měnil se ze „slušného kluka“ v divokého intelektuála a nevázanou existenci.

V jednom z posledních čísel časopisu *Orientace* vyšel zajímavý esej amerického literárního kritika Fiedlera, na který jsem Ivana upozornil. *Zabte Prousta, odhodte Joyce*, tak Fiedler účtoval s uctivnou avantgardou. Fiedler naopak doporučoval věnovat pozornost pokleslým literárním žánrům, indiánkám, detektivkám, komiksům. Myslím, že se Ivanovi tato výzva zalíbila, padla mu do noty, vyhovovala jeho nechuti k oficiální verzi moderny. Ustálené formy, akademická a estetická klíšé Ivan nenáviděl a jako vystudovaný historik umění věděl asi proč. Zajím o banální skutečnost ještě „nezkvrvenou“ uměním, jak by řekl, ho nakonec dovedl k Andy Warholovi a undergroundu.

Je třeba ale připomenout ještě jeden významný zdroj Ivanovy poetiky – poezii Bohuslava Reyn-

ka. Ivan pocházel z Humpolce a odtud je to do Petrkovy kousek. Také Ivanova žena Věra, rovněž kunsthistorička, se zajímala o Reynkovo výtvarné dílo a vícekrát o něm psala. Setkání s Reynkem bylo pro Ivana osudové, převzal od něj mnoho, patrně i modlitbu jako formu poezie. Skoro se dá říci, že bez tohoto Reynkova vlivu, doslova protnutí hospodského žargonu duchovní silou, by Ivanova poezie zůstala jen dobovým popěvkem z okruhu veselých kumpánů. Na Reynka Ivan nikdy nezapomněl, vrátil se k němu víc a víc, když opouštěl Prahu a žil na venkově. Že Reynka ctil a důvěrně znal, dokládají konečností i jeho skvělé recitace Reynkových básní pro Kysilův filmový dokument či Doležalovy rozhlasové pořady na stanici Vltava.

Konfliktů s mocí v sedmdesátých letech přibývá, k postihu stačí i jednoduchá písnička proti okupantům zazpívaná na kuráž v hospodě. Každé zvednutí hlavy je chápáno jako pobuřování a trestný čin. Evžen Brikcius, Jirka Daniček, Jaroslav Kořán a Ivan Jirous putují za zpěv do vězení. Když po návratu potkávám na Staroměstském náměstí Evžena a Jirku, jsou vyhublí a průsvitní – kriminální jim dal zabrat. Ne tak ale Ivan, ten se objevil v Praze v plné síle, zocelený, jako by teprve teď nalezl své poslání pravého bojovníka. Ivan začal jednat, srocovat houf vlasatých mániček, pořádat neoficiální koncerty. V undergroundu našel Ivan svůj vyvolený národ věrných stoupenců a spojil s nimi svůj talent organizátora, ideologa, mesiáše a vůdčí osobnosti. Ivanovi lidé neměli co ztratit, režim jim nedával žádnou šanci a klesnout níž ani nemohli. Do akci šli s vědomím, že policijní zásah je téměř jistý.

Sedmdesátá léta byla ještě léta bohémská, ale Charta 77 změnila zásadně společenskou situaci. Následuje doba samizdatu, disentu, rozdělené společnosti a druhé kultury. Ivan, tehdy už dávno Ma-

gor, výrazná vůdčí osobnost – „drcen jako ty olivy“ – vydává ze sebe to nejlepší a píše v kriminále své básně, labutí zpěvy, které se čtou a opisují a stávají se literární i etickou hodnotou, svědectvím o pocitech jedné generace v čase nesvobody. Ivan se často vrhal i do nesmyslných, nicotných sporů s mocí, jako by se chtěl stát i mučedníkem za pravou víru. Jako by chtěl posvětit to, co hlásal a v co také neúspěšně věřil.

Naposledy jsem Ivana potkal asi před půl rokem u Cibulky v Retězové ulici, už zvanéhoého buřiče a výtržníka. Uvítal mě jako obvykle výpadem: jsem nositelem Seifertovy ceny, abys věděl! Ale pak si najednou nečekaně přisled a tiše, laskavě pravil: ale tebe čtu. Možná že vzápětí hned něco dodal, ale v tu chvíli jako by se zvedl vír času a odvál všechny spory. V první polovině sedmdesátých let jsme klopytali po stejné cestě plné výmolů. Osmdesátá léta byla už jiná, o tom ať vyprávějí jiní, povolanejší. Ivan nepochybně přispěl k pádu totality, ale kdyby byli všichni jako on, demokracie by nebyla možná. Jako každý leader měl i autoritářské sklony a velká diskuse s ním nepřícházela v úvahu.

V jedné z posledních básní ve sbírce *Rok krysy* Ivan doufá, že na jeho pohřbu bude alespoň sněžit. Nesněžilo, 19. listopadu 2011 bylo v Kostelním Vydrči krásné podzimní suché odpoledne. Od kostela z kopce dolů scházeli už prošeďivělé máničky, kteří ho doprovázeli na poslední cestě jako andělé s bílými křídly. Ivan podal ruku mnoha bezprizorným dětem, nabídl jim hudbu a poezii a pozvedl i ty, co by se možná jinak uchlastali a ztratili někde na okraji společnosti. A tak, když nad hrobem zazněla píseň *Muchomůrky bílé*, andělský chorál undergroundu, zdálo se mi, že z nebe padá bílé papěři, že začíná sněžit.

Josef Kroutvor

napsáno pro Babylon

Šest vajec do skla

S Alešem Brisceinem z Litomyšle přes Prahu do Salcburku

premiéře *Rusalky*, podobně jako v Paříži, vstávalo obecenstvo a volalo „bravo!“, když jste přišel před oponu. To jsem byl na vás pyšný.

Vy mi lichotíte. Ale ty vejce nějak nepomohly, laryngitida jakoby pokračovala.

No, potěš vás pánbůh.

Dneska a zítra mám *Nápoj lásky*. A obě představení jsou vyprodaná. A přijedou mi přátelé z Vídně, i jedna dávná přítelka ze Švýcarska a jeden Japonec.

Jo, toho znám. Ten se kvůli vám začal učit česky. Jsem s ním v kontaktu.

Ježišmarjá, zase jsem si nechal oba mobily v autě a nemůžu si zkontrolovat kalendář.

Tak si pro ně skočte, počkám.

No, snad nebude nikdo teď přes víkend burcovat.

Co víte, náhoda je blbec – abyste kvůli mně nepřišel o kšeft.

No, posledně, co jsme spolu seděli u sklenky vína, zrovínka volali z Dortmundu na *Rusalku*. Asi za hodinu, to už jsem

To plně chápu.

Ale jsou chvíle, kdy vás nečekaně situace zaskočí. Dnes ráno jsem se probudil totálně bez hlasu. Včera jsem se při *Pastorkyni* zřejmě nasydl.

x x x

Ještě bych se rád vrátil k vaší poslední premiéře – Mozartovu *Únosu ze serailu* ve Stavovském divadle. Národní divadlo připravilo nové nastudování opery *Únos ze serailu*, která obohatila o další titul mozartovský repertoár v budově Stavovského divadla, dnes už legendárního místa, kde spatřily poprvé světla ramp opery *Don Giovanni* a *La clemenza di Tito*. Ve Stavovském prý straší Mozartův duch?

No, ještě jsem ho tam neviděl, ale máte pravdu, že člověka až zamrazí, když zpívá v divadle, kde geniální Mistr sám dirigoval.

Takže, jak se cítíte v roli Belmonta?

Role je mi blízká pěvecky i představitelsky. Dokážu se s jeho pocity naprosto identifikovat. V jeho jednání ovšem akcentuji

Aleš Briscein (Belmonte) a Simona Šaturová Houda (Konstance) v *Únosu ze serailu*

foto Hana Smejkalová

mobily zase měl, mi volal agent: „Proč nezvedáš mobil, volali tě z Dortmundu. Na druhou ti zařídili letadlo. Víš, o kolik jsi vůbec přišel?“

No, to mě fakt mrzí.

Ale život jde dál. Stalo se mi to už jednou. Volali z Metropolitní na *Pastorkyni*. Nebylo to ten den, ale za tři dny. Býval bych to stíhal v pohodě, ale osud tomu nechtěl.

Kdo ví, třeba by s vámi spadlo letadlo.

Heleďte, nemalujte čerta na zed. Roztržitost je tak trochu choroba a máme ji povětšinou všichni. A někdo i víc.

To mi povídejte.

Někdy telefon mám a stejně nemohu. Takhle volali narychlo z Curychu na *Rusalku* a z Mnichova na *Pastorkyni*. Nemohl jsem to vzít, měl jsem v Praze generálku na *Kátu* a v případě Mnichova zase *Prodanou nevěstu* v ND.

Musíte mít Národní divadlo opravdu rád.

Národní divadlo je holt Národní divadlo.

Mistr na chvíli odběhl, ale vzápětí se vrací, oba mobily v ruce. Divá se na displeje a kontroluje nepřijaté hovory a nepřečtené esemesky. Zvoní telefon. Aleš se dívá na číslo.

Páni, to je zase ona! „Rukulíbám, madame. Hezký den. Ano, zpívám, ale jsem totálně bez hlasu. No určitě, moc se na vás těším.“

Přineste lahvinu červeného! poručím. To možná pomůže.

No, nevím.

Tak na ten dnešní večer! Už zkoušíte v Salcburku?

Zkoušky začaly už v červnu. Národní divadlo mě oslovilo s nabídkou na účinkování v Litomyšli v době, kdy jsem měl už podepsanou smlouvu na Salcburk. Bylo proto nutné, aby se vedení ND domluvílo na mém uvolnění ze začátku festivalových zkoušek.

No, jak už jsem poznal, vám takový maratón vůbec nevadí?

No, nevadí, každý člověk potřebuje relaxovat, ale mně kupodivu takový „zápráh“ jako by prospíval, hlas zejména ve střední poloze se zpevňuje, mohu si dovolit dnes výraznější crescendo a diminuenda než před lety.

Není to také tím, že jste studoval nejprve klarinet a saxofon, tam se musí také obezřetně pracovat s dechem?

No, teď jste mě zaskočil. Ale pěvecká technika je asi ten základ. Nikdy neforzíruju, to by byl s hlasem brzo ámen.

Sesli jsme se v Litomyšli, kde měl Aleš Briscein tři představení za sebou, a tak se našla „škvíra“ v diáři na rozhovor. První večer se hrála v Litomyšli *Její pastorkyňa* a Aleš Briscein si tu zopakoval Števu – svou oblíbenou janáčkovskou roli. Byl to poslední červnový den. V Litomyšli právě vrcholil každoroční festival představení opery Národního divadla v Praze. S Alešem Brisceinem jsme se setkali o pauze v temném, poněkud improvizovaném zákulisí. Všude plno lidí, někteří „orchestráci“ s nástroji v rukou pokuřovali a klábosili. Trochu jsem tu bloudil, marně hledal šatnu sólistů. Vtom se objevil Aleš Briscein v červené rekrutské košili.

„Zdravím vás, Aleši! A vyřizují pozdrav od mladých čtenářů *Babylonu*. Četli můj článek o vašich „sedmi večerech“ a slíbil jsem jim, že vás ještě trochu prokádruji. Tak jsem tady.“

„No, to je fajn. Přijďte ráno do hotelu, posnídáme spolu.“

„Takže na shledanou!“

x x x

V devět jsem byl v hotelu Aplaus. Aleš Briscein mě vítá se svým typickým úsměvem.

„Tak co si dáte?“

„Už jsem snídal, spal jsem v Ústí nad Orlicí, v Litomyšli nebylo jediné místočko. Ale dám si „turka“, tuplovanyho.“

„Tak co to bude, Mistře?“ ptá se mladý číšník a culí se od ucha k uchu.

„No, něco lehkého. Nějak jsem včera prostydl a leze na mě laryngitida.“

„Tak to chce panáka,“ povídám.

„Přineste dvě becherovky, prosím.“

„Naláčno, to ne.“

„Ale, jen to přineste!“

„A papat nebudete, Mistře?“ ptá se číšník.

„Hele, tři vejce do skla, to si dám.“

Číšník se profesionálně uklání a celý se přímo tetelí úslužností: „Tři vejce do skla, prosím.“

„Dejte jich šest.“

„Vejce jsou prý dobrý na hlas.“

„To je jistý.“

x x x

Takže rozhovor. To je jako kádrový do-tazník. Nejdřív obligátní dotaz. Kdy a kde jste se narodil?

Datum narození necháme zahaleno tajemstvím. Kdo bude chtít, najde si to ve slovníku.

Ale mohl byste alespoň prozradit, ve kterém jste znamení.

To mohu. Jsem vodnář.

To je pohodové znamení. A místo narození?

Liberec. Jsem z muzikantské rodiny. Otec byl také tenorista.

Ale pokud se nemýlím, šel jste studovat na pražskou konzervatoř dechové nástroje.

Přesně. Klarinet a saxofon. Se zpěvem jsem začal až později. Náhodou mě slyšel prof. Miloslav Pospíšil a dostal mě do svých „spárů“. „S takovým hlasem je hrách foukat do klarinetu,“ povidal. A přesvědčil mě. Vděčím mu za mnohé. Byl mi rádcem i ochráncem v prvních letech mého angažmá ve Státní operě Praha. Ale to jsem se ještě zdokonaloval na univerzitě v Plzni ve zpěvu i v dějinách a teorii hudby.

Já vás sleduji od samých začátků. Objevil jsem si vás už na malých rolích, myslím, že mi neunikla ani žádná z těch velkých. Tamino, Narciso v *Turkovi v Itálii*, později Alfréd v *Traviatě* nebo Ferrando v *Così fan tutte*.

Malé a střední role jsem neodmítal, byla to dobrá škola nejen herecká, ty různé styly a situace chtěly vždy specifický výraz, ale i cesta, jak si udržet a procvičovat hlas.

Brzy jste začal zpívat i v Plzni, neodmítal jste ani operetní a muzikálové role.

To je pravda. Záměrně jsem tyto role neodmítal, protože si myslím na rozdíl od některých profesorů klasického zpěvu, že pěvecká technika je pouze jedna. Často mi v průběhu studia zdůrazňovali, abych se operetě a muzikálu zásadně vyhýbal, že prý tyto žánry ničí hlas. Já jsem naopak přesvědčen, že to, jak bude vypadat třeba muzikálový part, je už pouze věci stylu a ne pěvecké techniky.

Záhy se také přihlásilo Národní divadlo.

Tam jsem zpíval Jarka v *Čertově stěně*, v *Prodané nevěstě* nejdřív Vaška a pak i Jeníka, v *Donu Giovannim* Ottavia a také Tamina v čestíně.

Brzy se ozvala i cizina.

Byl to Kypr s *Donem Pasqualem*, Tokio s Váňou Kudrjašem v *Kátě Kabanové* a Skuratovem v *Mrtvém domě*, Norimberk s *Únosem ze serailu*, Vancouver s rytířem des Grieux v Massenentově *Manon*, dále pak Mexiko City s *Pastorkyní*, Lille s hejtnanem ve *Wozzeckovi*, v této operě jsem zpíval i v Antverpách a Gentu, ale jinou roli – tambourmajora, a v Madridu Janka ve *Věci Makropulos*. Poslázce to byla Paříž s asi deseti rolemi. Tam jsem strávil kus života.

Doteďka jich bylo přesně dvanáct. Mám to spočítané. A tam jsme se také setkali po *Tristanovi* na ulici před pařížskou Operou a v pařížském metru po *Traviatě*.

Zajímaly mě vaše názory i kritické postřehy vůči režisérům a dirigentům i vůbec váš pohled na operní dění.

Pořád bylo co slavit. Po *Fideliovi*, po *Prodané* i *Kátě Kabanové*. To bylo v Paříži. Setkali jsme se i ve Valencii, kde jste zpíval také Jeníka pod taktovkou Tomáše Netopila. A samozřejmě ve Vídni. Tam po

zace těchto hodnot k Mozartově operě patří a není záhodno tyto hodnoty nějak zpochybňovat.

Už jste roli Belmonta jistě někdy zpíval?

Zatím jen ve dvou inscenacích – v Plzni a v Norimberku.

Vy jste už někdy někoho „unášel“?

Vlastně jednou ano, mému kamarádovi nevěstu v den jeho svatby.

A bylo po „kamarádčovství“?

Ale nebylo.

Mozart je ovšem vaše parketa, vidíte?

Mozart mi vyhovuje především svým instrumentálním slohem, svou precizností ve vedení frází. Pravda, v jeho rolích není moc výšek, kde se může tenorista blýsknout, ale od toho jsou jiné partie. Vnímám ho jako hlasovou hygienu a pro hlasovou techniku je důležité Mozarta zpívat soustavně. Na Mozartovi jsem se „udělal“. Po řadě malých rolí jsem tehdy v SOP dostal první velkou příležitost – Tamina v *Kouzelné flétně*. Bylo to v němčině.

Pak přišly další role. Netrvalo dlouho a už jste zpíval Dona Ottavia v *Donu Giovannim* a Ferranda v *Così fan tutte*. Vaše parádní role!

Při poslední inscenaci jsem měl premiéru obtížné Ferrandovy arie „*Tradito, schernito*“.

To je dobře, že dirigent Robert Jindra tuto nádhernou arii opět otevřel. Chystáte se na další mozartovské role?

Má těch oper, tuším, víc jak dvacet. A každá z nich má nějakou roli pro tenor.

Přesně 22 oper, včetně 3 fragmentů.

Samozřejmě, že někdy v budoucnu bych neodmítnul Tita ani Idomeneu.

Většina Mozartových oper je ovšem psaná italsky, jenom 5 jich je v němčině. „Únos“ je jedna z nich. Je tady nějaký rozdíl ve stylu?

Zpívat Mozarta německy nebo italsky je rozdíl. Němčina je v podstatě vokálně uzavřený jazyk a tudíž je třeba důsledně při zpívání respektovat výslovnost. Německé singspiely také namísto italských secco recitativů mají prouzu a to není zas tak jednoduché zvládnout beze zbytku.

Dalo se předpokládat, že režie bude dílo aktualizovat.

No, nechci se k tomu vyjadřovat, aktualizace jsou dneska trend a móda. Naše inscenace „*Únosu*“ se snaží dílo aktualizovat zevnitř. Zachovává jistotu, byť poněkud neurčitou dobovost, kostýmy rozhodně nejsou současné, ale stylizované. Myslím, že se v nich všichni cítíme dobře. Režisér nikoho násilím nenutí, svůj záměr jasně

a přesvědčivě vyložil, respektuje přitom individualitu každého z nás, má pochopení i pro specifický, osobní výklad té které situace, té které emoce.

A co dirigent?

No, s Tomášem Netopilem se pracuje doslova jedinečně. Dokáže vás inspirovat, doslova vést. Dělalí jsme už spolu několi-krát. Ve Valencii *Prodanku*, tady a v Paříži *Kátu Kabanovou*, v Národním také *Salome*. Mozarta s ním dělám poprvé a chápu zcela, že je dnes jeden z renomovaných mozartovských dirigentů.

x x x

Pipnul telefon. Aleš Briscein se dívá na displej.

Přišla mi esemeska. Jo, to jsou ti mládenci z Vídně. Ptají se, zda platí termíny v Salcburku. Odpovím až zítra.

Ty asi budu znát. Seznámil jsem se s nimi ve Vídni na *Rusance*. Volali mi, chtěli přijet na *Nápoj lásky* z Vídně s mikrobusem a já jim nemohl říci, zda zpíváte premiéru. Byl to trapas, skutečně mezinárodní ostuda. To je něco strašného! Všude na světě jsou už dnes vydávány brožury s plány premiér i jednotlivých repríz na celou sezónu a samozřejmě se tu dočtete, kdo který den zpívá. I u alternací jsou uvedena přesná data v závorkách.

Přesně tak.

Termíny vašich představení potřebuji vědět dopředu především vaše citelky a vaši citelé. Premiéra je přece plánována v předstihu. To nelze odhadnout kvality a předpoklady jednotlivých sólistů? Je to ponižující takhle „soutěžít“ o představení. Při *Nápoji lásky* byla tuším premiéra ve středu a ještě v pátek ve tři odpoledne mi nikdo na telefonicky dotaz nedokázal říci, kdo premiéru zpívá.

Já jsem se to dozvěděl ten samý den až v šest večer. Jeden čas jsem dokonce uvažoval, že bych si dal do smlouvy, aby se mnou na premiéry raději vůbec nepočítali. Smlouvy mám podepsané na několik let dopředu.

Ale u nás funguje všechno trochu jinak. To byste byl sám proti sobě. Kolem premiéry je vždycky velký rozruch, VIP hosté, neopakovatelná atmosféra.

Ale... Nemusí být v životě všechno za každou cenu.

Navíc jsem také bohemista a termíny „První premiéra“ a „Druhá premiéra“ jsou nesmyslné. Premiéra stejně jako derniéra je jenom jedna. Ale to je už otázka gramotnosti. Nejde jen o to, že je to nestandardní, ponižující, ale poškozuje to i vaši pověst. Zejména vaši obdivovatelé ze zahraničí nechápu, že nevím, kdy budete zpívat.

Tady jsme ale v Praze.

Praha má v tomto další primát. Snad je obsazení běžných repríz alespoň vyvěšeno na internetu, ale v žádném tiskovém bulletinu ani letáku ho nenajdete. A to platí jak pro Národní divadlo, tak i Státní operu. Když to chce zjistit, musím v podstatě ilegálně proniknout k interním skřínkám s fermany a tam si to přečíst. A ještě to často ani neplatí.

Víte, někdy je zájem citelů a citelek milý, ale někdy je značně pofiderní. Nejenže chtějí vědět o každém vašem kroku, že se pokoušejí mapovat vaše soukromí, ale jsou to tak trochu fetišisté. Že sbírají a hromadí fotografie a fotografie, to chápu, ale někdy jde o skutečně vyšnituté jedince. Onehdy jeden takový fetišista pronikl v Brně při *Netopýru* do zákulisí a sebral mi frak i kalhoty.

Neříkejte...

Mám tam rychlý převlek a tak mám kostým připravený hned vedle jeviště. Přijdu tam a ramínko prázdné.

No, to musel být pro vás šok. Co se dělo?

Byl jsem na mrtvici. Způsobilo to poplach. Garderobiérky byly ovšem duchtapřítomné, já měl být ve fraku za pár minut na jevišti, tak popadly jednoho sboristu, jedna z něho stáhla frak, druhá vestu, třetí přiběhla odkudsi s motýlkem, další mě oblékala. „A kalhoty dolů!“ obě mu je stáhly, sborák nestačil lapat po dechu a už byl ve slipech, rychle mi je navlékly, nazul jsem boty a pádl na scénu.

No, tak vidíte, ale už ruský klasik Oстровskij ve své hře *Talenty a citelů říká*, že citelé do divadelního světa patří, herci jsou bez nich jako ryba bez vody.

No, asi to tak nějak bude.

Takže všechno stranou. Klídek. Hlavně abyste zahnal tu laryngitidu nebo co to na vás leželo.

Nebudete se zlobit, když pokračování toho rozhovoru odložíme na zítřek?

Jsem vám plně k dispozici.

Takže zítra poobědváme. Platí?!

x x x

*Aleš Briscein se odporučel a šel nabírat síly. Večer zpíval *Nemorina*. Počasí se ještě zhoršilo. Jako by nebylo vůbec léto. Chladný vítr fícl ze všech stran. Zatrnulo mi, když hlásili, že Aleš Briscein zpívá *Nemorina* v hlasové indispozici, jen aby umožnil představení. Na jeho výkonu ale nebylo nic poznat, zpíval jistě, bez viditelných výkyvů. A aplaus po slavné arii nebral konce.*

x x x

Druhý den v hotelu Aplaus. Čekám u oběda se svým asistentem a Aleš Briscein nejde a nejde. „Musí mu být opravdu zle,“ říkám si. Po chvíli zvoní mobil.

Nezlobte se, potom se, ležím, stav se ještě zhoršil. A musím večer zpívat, představení je absolutně vyprodané. Nemají za mě náhradu.

xxx

Večer opět omluva, že zpívá jen, aby umožnil představení. Dokonce si nechal škrtnout úvodní cavatinu. Ale obecenstvo se nezlobilo. Lilo jako z konve. Zastřešení nebylo zcela dokonalé. Lidi seděli pod deštníky. Já si musel o přestávce přesehnout, za chvíli jsem byl promočený celý až na kůži. Naštěstí bylo volné jedno sedadlo uprostřed první řady. Tam nepršelo. Někdo z VIP hostů to vzdal. Po představení v hotelu se Aleš Briscein točil provinile.

No tak vidíte, nemám už ani chvíli na naše povídky. Musím naložit kolo. Vezl jsem ho zbytečně. Myslel jsem, jak budu jezdit po polích a lesích v okolí Lito-myšle. Jedu rovnou do Salcburku, doma se jenom otočím. Zítra odpoledne mám zkoušku. Aranžováci, ještě že budu moct markýrovat. Ale jestli chcete, můžeme povídat cestou. Jedu sám.

To vás budu rušit při řízení.

Ne, naopak, potřebuji mluvit, abych za volantem neusnul.

Podíval se na mne tím svým neodolatel-ným úsměvem, který známe tak dobře z děkovaček. Nedalo se oponovat. Musel jsem tedy svého řidiče poslat samotného s věcmi a přisedl si do jeho auta.

„Jsem rád, že jsem tu Litomyšl přežil“, ulevuje si už zase klidný tenorista.

Kolik jste měl vůbec těch představení v červnu? Já sám jsem jich viděl šest plus teď ty tři v Litomyšli.

Ty počítat nebudu, to už byl přeci červenec (směje se, evidentně má už zase tu svou pohodovou náladu).

Ale počkejte, říkáte v červnu? V Národním jsem zpíval dvě *Káti*, *Rusalku*, *Nápoji*, *Prodanku*, *Giovanniho*, ve Státní také *Rusalku*, *Lazebníka* a *Traviatu*. A pak v Plzni derniéru *Věvodčiny* z *Chicaga*. Byla to náramná „sranda“, všichni byli totálně odvázaní.

A zapomněl jste na *Traviatu* v Ostravě.

Tam jsem také byl. Takže, počítám-li dobře, takových bratru jedenáct. A to nepočítám ty tři v Litomyšli.

No, nazdar hodiny, to je ale opravdu „darda“.

Nemám sílu odříci, ale držím se svého oboru. Nedávno mě jeden z šéfů přemlouval na Dona Josého v *Carmen*, ale to už by bylo mimo obor.

Už jsme byli na dálnici a tak Aleš Briscein šlápl na plyn.

Tak co Salcburk? Máte, předpokládám, zase útluný byteček?

Jako vždycky. Mám. Nerad spím po hotelích. Když jsem někde delší dobu, pronajímám si byt. Tam mám svůj klid a taky se mohu dle libosti rozezpívat, v hotelu bych přece jen rušil.

Tak dobře, a co zkoušky?

Jsou náročné. Režisér Marthaler nezná chvíli oddechu. Znáám ho z Paříže, kde jsem s ním dělal před časem *Traviatu* a *Mrtvý dům* a teď na jaře *Kátu Kabanovou*. Je perfektně připravený a náročný na sebelepší detail.

V roli Váni Kudrjáše vám přidělal nějaké taneční exhibice.

No, ani jsem se ho neptal, proč máme s Kuliginem dělat takové taneční figury. Řekl jsem si, že jsme snad spolu chodili do nějaké baletní přípravky.

S Váňou Kudrjášem jste se ovšem už setkal v Praze?

Byla to moje první janáčkovská postava. Režisér Václav Věžník také nijak neimprovizo-

val, ovšem na rozdíl od soudobé operní praxe nechával dílo v dobových konstelacích.

A to bylo namístě. Já ty všechny možné aktualizace, byť se snaží dílo přiblížit dnešnímu divákovi, neuznávám. Doba je jiná, nelze mechanicky přenést život o sto padesát let. Mnoho toho nesedí, třebaže milostné touhy a manželská nevěra se příliš nezměnily.

No, já se takovými úvahami snažím nezabývat. Dostal jsem roli a mně nepřísluší s režisérem polemizovat, naopak pokouším se dělat, co mu na očích vidím, a snažím se jeho nápady dotahovat, kloubit, pokud to jen trochu jde, s výrazem obsaženým v hudebních frázích. To víte, že skladatel je pro mě nezastupitelná autorita! Ale to tam snad ani nepíše!

Proč by ne? Já si také myslím, že režiséři mnohdy zapomínají na to, že berou honoráře za to, aby dílo interpretovali a ne ho prznili. Ale, to zase neposlouchajte vy, prosím! Ale někdy máte také svou hlavu?

Snažím se ji nechat v sátné nebo doma. Ale někdy to opravdu nejde. Někdy se režisérovi, ba i dirigentovi postavím. Nechci znásilňovat svou přirozenost, podváděl bych diváky i sebe.

No, tak vidíte. Je pravda, že pro mezinárodně úspěšného sólistu jsou potřeba vedle talentu, vrozené muzikálnosti a pracovitosti tři věci – sebevědomí, nervy jako dráty a někdy i silný žaludek?

No, tak striktně si to netroufám tvrdit, ale určitě na tom něco bude. Někdy je to ale těžké. Na práci s režisérem přicházím už hudebně připraven. To znamená, že mám hudební fráze i po výrazové stránce vnitřně zažitě. Těžko to měnit.

Jak to tedy děláte?

Vytvořím si takovou vnitřní samotu, zpívám s prožitkem. Snažím se pracovat v intencích skladatele a samozřejmě v první řadě dirigenta, který mou přípravu koriguje dle svých představ.

Takže vás nevyvede z míry, že už dvacet pět let horujete nad krásou Volhy někde mezi popelnicemi, ani to, že musíte předstírat, že při výstavbě panelákového sídliště zapomněli na hromosvody?

Kdyby mě takovéto věci měly vyvádět z míry, vůbec bych nemohl vystupovat v dnešních režiiích. Snažím se neznásilňovat hudební fráze, dát jim po výrazové stránce, což jejich jest.

A režisérovi ten vnitřně upřímný prožitek nevadí? Vždyť všechny ty aktualizace směřují spíš k perziřálci daného příběhu.

Naopak, třeba Marthaler má za oba výstupy opakovaně chválil. A já zase na druhou stranu poskakoval a točil pirue-ty, jak si přál.

Není v tom schizofrenie?

Jistě je. Všichni se musíme tvářit, jak inscenaci fandíme, jinak by přece nebyla při práci harmonie a nakonec by mi ještě ruply vysoké tóny, ty potřebuji vnitřní pohodu.

Takže se dnes tvoří v duchu, aby se vlk nažral a koza zůstala celá?

Tak nějak. Ale třeba v případě režiséra Roberta Wilsona, kde jsem ovšem zpíval Borise, mně došla trpělivost. S dirigentem jsem si náramně rozuměl, milostně vzplanutí Borisovo i smutek, s nímž se na závěr s Kátou loučí, jsem prožíval citově lěckou. Mám v sobě jakýsi vnitřní motor a ten mě vede neomylně od pohledu očí k úsměvům, až ke gestikulaci a celkové motorice pohybu a teď, když jsem měl roli plně zažitou, slyším, jak je nejdůležitější chodit, jako bych byl provozochodec, po jedné přímce. A co mě nejvíce rozčilovalo: ty trnulé ruce, citový prožitek si žádal

své a já musel myslet na to, v jakém úhlu mám držet malíček.

Ale nakonec jste v klíčových scénách gestikuloval podle svého.

Režisér svou metodu uplatňoval sice velmi narázivé, ale mně to bylo mírně řeče-no proti mysli. Ale ani jeden z nás nechtl eskalovat nějaký konflikt. Dospěli jsme k jakémusi konsenzu. Já jsem poskakoval spolu s ostatními, kde to bylo nutné, a režisér Wilson mě nechal v klíčových scénách být. Ovšem přesto jsem musel chodit s jednou rukou dopředu, druhou dozadu a bez ohledu na to, co zpívám, všelijak nepřírozezně pózovat.

A také jste byl naličen jako „zombie“ s bílou tělkou obvyklou pro klauny v cirkusu a s rudě naličenými rty.

No, Robert Wilson je slavný a můj názor na tom nic nezmění. Snažil se v nás potlačit jakékoliv emoce. Já jsem zvyklý jednat za postavu a bylo mi to vše totálně proti mysli.

No, nezlobte se, Aleši, ale v celku inscenace se vaše revolta příliš neprojevila.

To je možné, ale pro mě bylo důležité, že jsem klíčové scény mohl odzpívat s vnitřním klidem. A o to mi šlo.

Ale dnes už je prý Wilson ve světě odepsaný. Byl exkomunikován, protože neobléká postavy do současného civilu, ale nechává je v dobových, byť stylizovaných, kostýmech. Ale vraťme se k *Věci Makropulos*. Režisér Christoph Marthaler si vás tedy vybral po zkušenostech s *Kátou* a *Traviatou*?

Byl se mnou zřejmě spokojen, jinak by si mě nevzal. Zrovna tak Angelu Denoke, představitelku Káti, ona teď zpívá Emilii Marty. Možná, že také svou roli sechrálo, že jsem Janka zpíval už v Paříži a režisér Marthaler mě tady viděl.

To ovšem režíroval Krzysztof Warlikowski, který by nejraději všechny scény situoval na panské toalety, a kde může vidí homosexualitu.

Měl jsem také pocit, že tady do postavy mladého barona Pruse tak trochu transformal sám sebe.

Byl to pro něj takový exhibicionista, už svým křiklavým oblečením.

Ano, byl v azurových šatech, ale Janek provokoval i svým chováním. Seděl na sedadle v hledišti, nohy na řadě před sebou a plival kolem sebe slupky z kornoutu s popcornem. Byl zřejmě vysazený na operní pěkyně, které s ním ovšem manipulovaly.

Ze by takový člověk spáchal sebevraždu kvůli otcovým záletům?

No, nebudu to dál rozvádět. Našel jsem si pro své jednání na jevišti vnitřní zdůvodnění a nakonec hrát takového „dandyho“ je docela efektní.

Nepletu-li se, zpíval jste Janka v této režii také ve slavném Teatro Real v Madridu?

Ano, bylo to téměř deset představení v jednom zátahu.

A jak je to v Salcburku?

Režisér Marthaler Janka jako postavu chápe docela jinak. Janek je pro něj ještě tak trochu právě odrostlé dítě, teprve objevuje svět a sexuální neukojenost ho zaskočila. Ještě má postpubertální syndrom a nedokáže zvládnout sám sebe. Kristu líbá pouze mechanicky, ale ne smyslně, do démonické extravagantní Marty se doslova noří očima. Dokonale ho zhypnotizovala a je ochoten pro ni porušit i svou lidskou důstojnost.

A co je motivem sebevraždy?

Samozřejmě, že nezvládne situaci. Je to neukojená touha, ale i jiné věci. Zradil Kristinu, které přísahal lásku, pochopil,

že si s ním Emilia Marty krutě zahrála, a podle mě tomu korunu nasadil jeho otec svým hrubým tónem, jakým s ním jedná. Otcovo: „Jdi, jdi!“ zní pro mě stejně ne-urvale, jako kdyby řekl: „Táhni!“ Jedná s ním totiž nejen jako despotický otec, ale zároveň jako sok, jako kohout na smetišti, který si hájí svoje teritorium.

A nehráje tu také svou roli tak trochu zdegenerovaná modrá krev?

To bych ani tak neviděl.

Je to tedy naprosto odlišný přístup k tě postavě než v Paříži?

Dá se to tak říci, v Paříži byl Janek drzý floutek, zde je submisivní masochista. Sebe-vedle je logickým vyústěním jeho těžké deprese, do níž se shodou okolností dostal. A tady nevadí ani aktualizace.

Vedou se ostatně spory, zda se má opera odehrávat roku 1912 nebo 1922. Při aktualizaci ovšem nesedí udávaný věk Eliny Makropulos – 327 let.

To asi nesedí, ale aktualizují všichni. A obecenstvo, kritika, intendanti to přijali jako určité modus vivendi. Dokonce jsou přesvědčení, že to ani jinak nejde.

No vidíte, a já vám asi dělám se svými názory ostudu.

Ale ne! Vážím si vašeho postoje.

Právě ta stádnost je to, co mě rozčiluje. Pro mě je hudebně-dramatický záměr skladatele provradý a odvozuji z tohoto pohledu své soudy. Cítím se navíc tak trochu jako advokát, který zastupuje zájmy autorů hudby a textu. A také části publi-ka. Setkávám se totiž s názory, jak jsou ty aktualizace nemožné, ale ti lidé nemohou bez opery žít, a tak co jim zbývá, než zatnout zuby. No, nechci se ale stylizovat do role nějakého Hamleta, který říká: „Vymknuť z kloubů doba šílí, já přišel proto, abych napravil ji.“ Omlouvám se, teď jsem se nechal unést.

Rozumím vám dobře, myslím, že jsme naladění na stejnou vlnu.

Už se pomalu blížíme ku Praze. Opět zvoní mobil.

Á, to je moje polovička. „Už jsem v Praze. Všechno je OK. Tak papá!“

No, ještě že jsou ty mobily, esemesky a e-maily.

To je pravda, ale někdy je to pro zlost. Jako onehdy při *Nápoji*. Odpovídal jsem na nějaké esemesky a nechal si mobil v kapse kostýmu. Najednou, těsně před árií, začal zvonit. Jen tak tak jsem ho stačil vypnout. Jen co jsem přišel do šatny, zvoní mobil znovu. SOS z Holandska. Potřebovali zá-

skok na *Kátu Kabanovou*. Zajímavá nabídka, ale nemohl jsem to potvrdit. Byl jsem vázán už v Praze a Ostravě. Zaplatili by i alternan-ta, nechal jsem si určitou lhůtu na odpověď, ale nedalo se to časově zorganizovat.

Tak vidíte, jen když se nabídky hrnou.

No, nechci to zakřiknout, ale opravdu nevím, kam dřív skočit. Musím leccos odříkat, i kdyby mi to srdce utrhlo. Aprópó! Může se stát, že budu zpívat na některém představení hlavní tenorovou roli – Alberta Gregora. Jistím ji. A když ne, měl bych přeci v této velmi obtížné, výrazově nároč-né roli vystoupit s Evou Urbanovou příští sezónu v Ostravě. Slíbil jsem to.

Nemýlím se, je tam něco?

Dokonce dvě. To mi zatím problém nedělá, ale oba výstupy s Elinou i jeho emocionální ataky ve 3. dějství jsou velmi dramaticky expresivní. A to chce se do toho plně položit.

No, tak držím palce.

Právě jsme dojížděli do Prahy. Tady, zdá se, vůbec nepršelo.

Jo, abych nezapomněl. Je to pár dní, chytil mě o přestávce na *Lišce Bystroušce* v Kaiserslauternu takový velebný sta-řec. A prý jestli neznám Aleše Brisceina? Dostal avízo od pokladní, že jsem kritik z Prahy. Viděl vás na Wiener Festwochen v *Zápisníku zmizelého*. Nově ho přeložil do němčiny a rád by, aby se v jeho překladu provozoval scénicky anebo i koncertně. A vzpomněl si na vás. Co vy nato?

No, to mě opravdu těší. *Zápisník* miluju, dělal jsem ho i v orchestrálních verzích – v komorní ve Varšavě a ve velkém obsazení s pařížskou operou na zájezdu v Japonsku.

Ten pán myslel na klavír. Je to nakonec autentická Janáčková verze.

Ještě o tom promluvíme.

Nápad mě nadchl a rád bych se toho ujal jako manažer a možná i režisér.

No, to chce všechno ještě zvážit. Ale v zá-sadě jsem pro. Leoše Janáčka miluju. A *Zápisník* – to je můj sen.

Byla by to pro vás taková „One Man Show“. A pro mě by to byl takový krás-ný dárek shůry k 70. narozeninám. Protože radost z tvůrčí práce podle mě nic nenahradí.

Budu o tom přemýšlet. Tak na shle-da-nou!

Takže ještě stisk rukou. A nezbytný úsměv.

Na shledanou v Salcburku!

otázky kladl během cesty z Litomyšle do Prahy **Rudolf Rouček**

Únos ze serailu

foto: Hana Smejkalová

Zmrtvýchvstání barokní opery

Český Krumlov patří bezesporu k nejkrásnějším lokalitám na evropském kontinentě. Malebné domy vypovídají o historii, středověká architektura fascinuje svou krásou i dobovou patinou, všelijak se kroutící meandry Vltavy proudí obklopeny zelení lesů a nad tím se tyčí majestátní komplex krumlovského hradu a zámku, připomínající mocný rod Rožmberků i pozdějších zámeckých pánů – Schwarzenbergů.

Byl to právě kníže Josef Adam Schwarzenberg, vévoda krumlovský, který roku 1768 v barokním zámeckém divadle u příležitosti svatebních oslav svého syna Jana Nepomuka přivedl na jeviště zdejšího zámeckého divadla barokní operu *Dove e amore e gelosia* (počesku *Kde je láska, je i žárlivost*), která tu měla svou premiéru. Dílo posléze zapadlo, aby nyní povstalo z prachu archivu v celé své divadelní jedinečnosti. Giuseppe Scarlatti (1718-1777) pocházel ze slavného rodu italských hudebníků, jak se nyní potvrdilo, se žánrem barokní opery byl dokonale obeznámen. Opera *Dove e amore e gelosia*, k níž napsal libreto Marco Coltellini, má komorní ráz (což naznačuje už podtitul „intermezzo giocoso“) a jako typická buffa na rozdíl od velkých plátén opery seria s antickými mytologickými náměty či středověkými legendami se zabývala látkou z tehdejší současnosti. Děj obstarává čtveřice postav, která se, jak už to v opeře buffa bývá, během nevelkého časového úseku dostane do značně spleťtých situací s nečekanými pointami a peripetiemi.

Téma je nadčasové a stále platné – řeší symbiózu lásky a žárlivosti, antinomických konstant, které vzbuzují emoce i střety, navzájem se ovlivňují a provázejí, aby se znovu potvrdilo, že láska bez žárlivosti není myslitelná, ale že naopak intenzita žárlivosti intenzitu milostného citu nejen projevuje, ale také posiluje, že prostě k sobě neoddělitelně patří.

Žárlivost ovšem nejen obtěžuje a pronásleduje milující páry jako noční můra, v opeře slouží k rozvoji děje, k neustálému zaplétání a rozuzlování jednotlivých

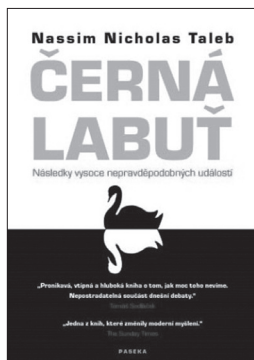
situací, které se vrší jedna na druhou, vzájemně se proplétají a umocňují, a tak nakonec v osídlech žárlivosti se ocitají všichni aktéři děje. Žárlivost je spojená někdy s náhodou, je tu ovšem často i úmyslné vyprovokována, aby tak prověřila opravdovost lásky, je i katalyzátorem milostného citu, záměrně nastraženou lěčkou, do níž postupně upadají všichni, protože, jak už to v předivu komických situací operní buffy bývá: sebedokonaleji připravená „lěčka“ se vymkne jejích strůjčím z rukou, zdá se už, že bude mít pro „lásku“ tragické důsledky, aby vše nakonec skončilo, což v komických operách ani jinak nejde, happy endem a především potvrzeným zjištěním, že se láska bez žárlivosti neobejde, že obě k sobě nerozlučitelně náleží.

Českokrumlovské divadlo, které pojme asi tak 300 diváků, se zachovalo kompletně s dobovými dekoracemi, sbíhajícími se perspektivně směrem k zadnímu horizontu, i s tehdejší důmyslnou jevištní mechanikou, umožňující rychlé proměny obrazů, ze zámecké komnaty do divoké přírody a naopak. Boční stěny, podlaha, horizont i strop jeviště jsou součástí dokonale fungující jevištní mašinerie včetně propadel a spouštěčích vehiklů, zachovaly se i stroje evokující všelijaké zvukové efekty připomínající bouřku a víchr.

To vše režisér **Ondřej Havelka** důmyslně využil, aniž by se pokusil vzkřísit barokní styl se vším všudy. Jednak se nehrál při svěcích, ale barokní svícení kopirovaly při zachování ostrých kontrastů světla a tmy dnešní reflektory, do barokních kulis a dobového nábytku pochopitelně nedal Havelka dnešní civil, jak je teď v módě, ale rokokové kostýmy (**Jana Zbořilová**) decentně stylizované a ozvláštněné. Havelka znovu potvrdil svůj smysl pro styl, vitpně rozehrané aranžmá s důrazem na výrazný detail, zejména scény s loutkou a výstup sluhy v ženském převleku svědčí o režisérově invenci i citu pro potřeby a možnosti žánru opery buffa. Plně využil iluzivních dekorací (dnes by se řeklo „popisných“), které již samy o sobě mají své divadelní kouzlo.

• PASEKA •

Chopinova 4, 120 00 Praha 2, Tel.: 222 710 750 – 3, e-mail: paseka@paseka.cz, www.paseka.cz

Nassim Nicholas Taleb
Černá labuť
Následky vysoce nepravděpodobných událostí

Bestseller amerického akademika a investičního poradce libanonského původu analyzuje fenomén „černých labutí“, tj. nepředvídaných jevů a událostí s významným dopadem na život jedince nebo celé společnosti, jakou bylo například vypuknutí první světové války, pád finančních trhů roku 1987, nástup internetu či teroristický útok z 11. září 2001. Autor věří, že příčinou naší nepřipravenosti na podobné zlomové události je především setrvačnost našeho myšlení v podobě přílišné důvěry ve statistiky a prognostiky, přehnaného kategorizování, hledání „logiky“ vývoje či soustředování se na specifika tam, kde bychom měli přemýšlet spíše v obecných kontextech.

Ž angličtiny přeložil Jan Hořínek, 145x220 mm, váz., 480 stran

Ázar Nafisiova
Jak jsme v Teheránu četly Lolitu
Knihy a vzpomínky

Po dobu dvou let, než byla roku 1997 přinucena Írán opustit, organizovala Ázar Nafisiova pro skupinu svých bývalých studentek z Teheránské univerzity tajné semináře o západní literatuře. V prostředí silící cenzury a útlaču ze strany státních úřadů a strážců veřejné morálky představovala svobodomyšlná výměna názorů o dílech Jane Austenové, Henryho Jamese, F. Scotta Fitzgeralda či Vladimira Nabokova pro všechny zúčastněné nemalé riziko, tím spíše, že do debaty začaly záhy vstupovat osudy samotných diskutujících. Kniha vynesla autorce po svém původním vydání v USA řadu literárních cen, přes dva roky figurovala na žebříčku bestsellerů deníku New York Times a byla přeložena do více než třiceti jazyků.

Ž angličtiny přeložila Žuzana Mayerová, 145x215 mm, váz., 372 stran

Irène Némirovská
Francouzská suita

Román nalezený v pozůstalosti francouzské autorky židovského původu vzbudil před několika lety celosvětový ohlas a stal se jednou z nejprodávanějších knih. V jeho první části podává autorka na obrazu skupiny Pařížanů prchajících z obsazované metropole obraz hroutícího se světa, který byl dosud součástí jejich životů, a širokého rejstříku pocitů a typů chování obnažených existenciálně vypjatou situací. Druhé části, zasazené do prostředí francouzské vesnice, jejíž obyvatelé jsou přinuceni ubytovat v soukromí posádku německých okupantů, dominuje dilema mladé ženy, na kterou se v situaci, kdy se proti své vůli postupně sblíží se svým nájemníkem, důstojníkem wehrmachtu, obrátí sousedka s prosbou, aby v domě ukrýla jejího manžela, který zabil jednoho z Němců.

Ž francouzštiny přeložila Helena Beguiniová, 160x230 mm, váz., 384 stran

Bertrand M. Patenaude
Trockij
Pád revolucionáře

Dramatický příběh posledních let Lva Trockého je spojen s mexickým exilem, bouřlivým přátelstvím malíře Diega Rivery a s milostnou aférou, kterou revolucionář prožil s jeho ženou Fridou Kahlo. Jak známo, příběh končí tragicky – atentátem v srpnu 1940. Lev Davidovič Trockij patří k nekontroverznějším postavám neklidného 20. století. Ani více než půl století po jeho smrti neztrácí jeho epický osud, prchlivá povaha, a dokonce ani jeho myšlenky na poutavosti.

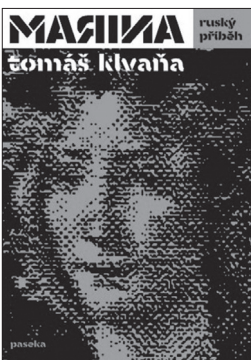
Ž angličtiny přeložila Klára Mičková, 145x220 mm, váz., 352 stran

Heike B. Görtemakerová
Eva Braunová
Život s Hitlerem

Eva Braunová bývá často zobrazována jako politicky naivní, povrchní, bezvýznamná mladá žena kdesi na okraji událostí v Mnichově a na Berghofu. Kdo však skutečně byla žena po Hitlerově boku, jejíž existence zůstávala přísně střeženým tajemstvím až do posledních hodin existence „třetí říše“? Autorčina téměř detektivní rekonstrukce nás provází životním příběhem ženy, jejíž cesta vedla z maloměstských poměrů přes nejužší kruhy nacistických pohlavárů až ke svatbě s „vůdcem“ v berlínském bunkru a ke společné sebevraždě 30. dubna 1945.

Ž němčiny přeložila Vlasta Reittererová, 145x205, váz., 348 stran

Tomáš Klvaňa
Marina
Ruský příběh

Američan Mariani přijíždí na studijní stáž do Gorbačovova Sovětského svazu, kde se seznámí s půvabnou dívkou Marinou. V její společnosti poznává i moskevskou zlatou mládež, která se za čaš perestrojky prohání po městě v západních autech a nic jí není svaté. Dramatické vyvrcholení jednoho večírku, na němž hlavní roli sehraje Garry Ardanjanc, syn významného komunistického funkcionáře, ovlivní Marianiho budoucnost víc, než se zpočátku mohlo zdát. Kam se vyvine Američanův příběh, který hrdina prožívá ve společnosti své lásky Mariny a tajemné bytosti Čching v Rusku, Římě a na nejmenovaném ostrově v asijských tropech?

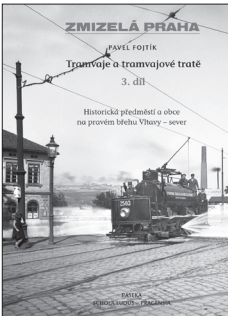
130x200 mm, váz., 200 stran

David Owen
Nemocní u moci
Choroby vrcholných politiků a jejich vliv na dějiny naší doby

Nad některými rozhodnutími politiků zůstává rozum stát. Kniha odhaluje, že mnohé z těchto kroků vyplývají z nemoci, jimiž politik trpí, anebo souvisí s jevem, který sám autor nazývá „syndrom hybris“, tedy s jakousi „zpupností z povolání“. Podle Owena vede přehnaná sebedůvěra u politika k tomu, že nedbá rad, ztrácí kontakt s realitou, a tím i soudnost, a ponechává si výhradní právo k rozhodování. Svoji koncepci „syndromu hybris“ a vlivu nemoci na vládnutí dokládá Owen mnoha konkrétními případy demokratických i autokratických politiků v období let 1901–2007.

Ž angličtiny přeložil Jan Kalandra, 160x230 mm, váz., 416 stran

Pavel Fořtík
Tramvaje a tramvajové tratě, 3. díl
Historická předměstí a obce na pravém břehu Vltavy – sever

Třetí svazek série knih věnované pražským tramvajím a tramvajovým tratím z edice *Zmizelá Praha* zavádí čtenáře do čtvrtí na pravém břehu Vltavy. Úvodní text doprovází mnoho desítek unikátních archivních fotografií, které dokumentují, kudy tramvajové tratě v minulých desetiletích vedly, ale zároveň ukazuje, jak se postupně proměňovalo celé město. V neposlední řadě pak zprostředkovává čtenáři atmosféru pražských ulic, jímž dominují historické tramvajové vozy. Publikaci vydávají společně nakladatelství Paseka a Schola Ludus – Pragensia.

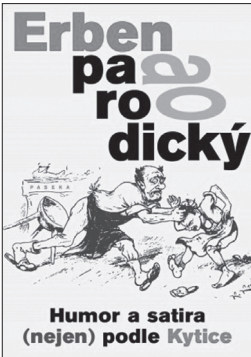
165x235 mm, váz., 204 stran textu, 200 černobílých fotografií

Gretel Wachtelová – Claudia Strachanová
Moje tajná válka s Hitlerem

Gretel Wachtelová nenávidí nacismus, je posedlá touhou proti němu bojovat a využije k tomu každé příležitosti. Ukřívá židovského lékaře, který uprchl z transportu, zásobuje potravinami další uprchlíky, avšak skutečnou zbraní se pro ni stává teprve šifrovací stroj Enigma na hamburském úřadu wehrmachtu. Díky němu se Gretel stává účastnicí proslulé Operace Valkýra, nepodařeného Stauffenbergova spiknutí proti vůdci, v jehož důsledku gestapo nakonec i ji zatkne a internuje v táboře.

Ž angličtiny přeložila Adéla Bartlová, 145x205 mm, váz., 248 stran

Radim Kopáč – Josef Schwarz (eds.)
Erben parodický
Humor a satira (nejen) podle Kytice

Kniha Erben parodický vychází u příležitosti 200. výročí narození Karla Jaromíra Erbena. Erbenovo dílo, především jeho sbírka balad Kytice, podstatně ovlivnilo českou literaturu a kulturu a zasáhlo mnoho generací čtenářů. Není divu, že vyvolalo neutuchající vlnu parodií, parafrází a imitací, a to vlnu bez výjimky humornou, ironickou, satirickou, sarkastickou. Předkládaná publikace zasazuje téma do dobového i žánrového kontextu, přináší edici vybraných textů, k nimž patří např. parodie a travestie Svatebních košil, Vodníka, Dceřiny kletby, Polednice a dalších balad Erbenovy Kytice. Knihu doprovází studie, seznam pramenů a literatury.

170x240 mm, váz., 368 stran

Knihy nakladatelství Paseka žádejte u svých knihkupců nebo na adrese:
Nakladatelství Paseka, obchodní oddělení, Chopinova 4, 120 00 Praha 2, tel. 222 710 750-3,
e-mail: paseka@paseka.cz. Aktuální informace o knihách nakladatelství Paseka
a speciální měsíční nabídku vybraných titulů s výraznou slevou najdete na www.paseka.cz.
Veškerou produkci nakladatelství Paseka obdržíte v knihkupectví Fišer, Kaprova 10, 110 00 Praha 1,
tel. 222 320 730, e-mail: knihyfisher@knihyfisher.cz.